

דעה ברורה

בירור כל סעיף בשלחן ערוך הלכה למעשה
בשפה ברורה וקלה עם אלפי הוספות

הלכות חוקות העובדי כוכבים

סימן קעח – שלא ללבש כמלבושי עובדי כוכבים, וכו' ג' סעיפים

הלכות מעונן ומכשף

סימן קעט – שלא לבש, לעונן ולנחש, וכו' י"ט סעיפים

איצטדיון - אנגלית - תלבושת אחידה - ואכט נאך - סידור השולחן בליל שבת -
אנדרטא לזכר הקדושים - זר פרחים על קבר - אסטורלוגיה - כישופים - ניחושים -
גורלות - זריקת יונה הנביא לים על פי ההלכה - לשאול עתידות - שירטוטי היד -
חכמת הפרצוף - מטבעות מצדיקים - קמיעות - השבעות מלאכים - שדים - שמות
הקודש - קבלה מעשית - גורל הספר - גורל הגר"א - חיסונים בשבת - תהילים לרפואה
- סימנים - סגולות - לחשים - הליכה לבתי קברות ובקשה מהמתים - רפואה
משלימה 22 סוגים מה דינם להלכה - עוד

ליקט וערך: אשר הורוביץ

לעילוי נשמת מורי חמי הרה"ח ר' שלמה בן הר"ר דוד הכהן דוידוביץ ז"ל כ"ה סיון תשע"ג.

שלחן ערוך

תוכן ענינים חלקי

סימן קעח

סוגי תספורות האסורות והמותרות (סק"ז)
 ילד קטן האם צריך להסתפר (סק"ז)
 סוגי בנינים שאסור לבנות (סק"א)
 לצורך מה מותר לבנות איצטדיון (סק"א)
 מקור המנהג שהכפתורים ימין על שמאל (סקט"ו)
 האם מותר לדבר באנגלית ושאר לשונות (סק"ז)
 למה נהגו לדבר באידיש (סק"ז)
 בגד שצבעו אדום האם מותר ללבושו לאנשים ונשים (סק"ט)
 תלבושת אחידה מותר או אסור (ס"ק כד-כז)
 רפואה סגולית שאינה בדוקה האם מותרת (סקל"ה)
 מי שנכנס בחדרי המלכים והשרים מה מותר לשנות (סקל"ז)
 לפני ברכת המזון האם צריך להוריד את הלחם מהשולחן (סקל"ט)
 לפני ברכת המזון האם מותר להביא לחם שלם או פרוס לשולחן (סקל"ט)
 סעודת וואנט נאך בלילה שלפני הברית האם היא בכלל סעודת מצוה (סקמ"א)
 בליל שבת לאחר הסעודה האם מותר להשאיר את החלה שעדיין לא נפרסה (סקמ"ב)
 ומה הדין להכין את השולחן ולהעמיד חלה נוספת שיהיה מוכן לבוקר (סקמ"ב)
 חוקות הגוים כשקודם התחילו היהודים לנהוג מה הדין (סקמ"ד)
 הליכה בלי כיסוי הראש (סקמ"ד)
 אילנות בחג השבועות או להימנע (סקמ"ד)
 האם צריך לאכול בערב ראש השנה קודם עלות השחר (סקמ"ד)
 עשיית כפרות מותר או אסור (סקמ"ד)
 תפילה עם מקהלה עם כלי זמר האם מותר (סקמ"ד)
 היכן מיקומו של הבימה של הספר תורה (סקמ"ד)
 אנדרטא לזכרון קדושי השואה וכדו' האם מותר (סקמ"ד)
 תלות על הקיר ציורי שמן של מלכים האם מותר (סקמ"ד)
 האם מותר לקחת נפטר במכונית לכל הדעות (סקמ"ד)
 הנחת פרחים על הקבר האם מותר (סקמ"ד)

סימן קעט
 גורל - איזה מותר ומתי אסור - וביאור רוב הגורלות המוזכרים במקורות (סק"ד)
 היה מותר או אסור לזרוק את יונה הנביא לים (סק"ד)
 כירומנטיה - חכמת שרטוטי היד וחכמת פרצוף הפנים האם מותר לשאול בהם, והימנותם (סק"ו)
 שאלת חלום האם מותרת בזמנינו (סק"ז)
 האיסור לשאול בקוסם מנחש ומכשף, ולצורך רפואה (ס"ק ח-יב)
 כיצד עובד הכישוף, והאם ישנו במציאות או זה היה רק דמיון (סק"ב)
 למה ואילו דברים נהגו לא להתחיל בימי שני ורביעי, ומה נחשב שכבר התחילו (ס"ק יג-טו)
 האם מתחילים בתאריכים א-ג-ה לחודש (סקט"ז)
 חתונה בסוף בחודש מה הדין (ס"ק יח-כ)
 מה התאריך המעודף לתחילת הזמן או להתחיל את המסכת החדשה (סקכ"א)
 לשאול בחושים בכוכבים - או בחכמת האסטרולוגיה (סקכ"ג)
 האם יש מזל לישראל - ומה הכוונה מזל - וכיצד מנהיג הקב"ה את הטבע - ואיך ניצל אדם שמזלו רע (סקכ"ד)

האם לחוש לדברי האסטרולוגים (רמ"א סעיף ב)
 מספר שלוש עשרה פחד כל הגוים התייחסות התורה (סקכ"ה)
 האם מותר לחשוש בבוקר מהתחלה עם הוצאה כספית (סקל"א)
 קולות החיות האם יש בהם ממש (סקכ"ט)
 בניית בית אבנים בחוץ לארץ האם מותר או מצוה והרחבת דירה בארץ ישראל (סקל"ה)
 מי שנמנע לעשות דברים בגלל שחרית או שהפת נפל מידו וכדו' ולא מספר טעם המניעה האם מותר (ס"ק לב-לג)
 עשיית סימני הצלחה לאחר בניית בית לידת ילד או חתונה האם מותר (סקל"ו)
 פסוק לי פסוק ולסמוך על העתיד האם מותר ולמי (סקל"ז)
 גורל הספר - מותר או אסור, כשבדוק לעצמו או לאחרים (סקל"ז)
 גורל ההגר"א מותר או אסור - והאם ההגר"א ידע מקיומו (סקל"ז)
 לעשות סימן ולפיו לעשות פעולה או לא לעשות האם מותר ואיזה סימן (סקל"ח)
 חובר חבר - פירוש ודיניו (ס"ק מב-מה)
 לעבור עבירה בכדי להינצל מפיקוח נפש מתי ובאיזה עברות מותר או אסור (סקמ"ט)
 חיסון נגד מחלה מדבקת האם מותר לחסן נגדה בשבת קודש (סקמ"ט)
 ריקקה בעלינו לשבח האם מותר (סק"ג)
 כשאומר שם השם בלשון אידיש וכדומה האם נחשב שאמר שם (סק"ו)
 רפואה בדברי תורה - אמירת תהילים לרפואת חולה מותר או אסור ומה יהיה כוונתו (סקנ"ח)
 להניח ספר תורה על מיטת תינוק האם מותר כשהוא חולה שאין בו סכנה (סקנ"ט)
 להניח ספר תורה אצל יולדת מותר או לא ומה בשאר ספרים (סקנ"ט)
 לחש לעיין הרע האם מותר לאומרו (סקס"ה)
 רפואה בקמיע - צורות על טס של כסף - מטבעות מצדיקים - רפואה במזוזה (ס"ק סח-סט)
 כתיבת פסוקים בקמיע האם מותר (ס"ק ע-עא)
 הליכה לבית החיים - בקשות מהמתים - דורש אל המתים (סקע"ה)
 להשביע חי או מת שיספרו לו מה קורא העולם העליון האם מותר (ס"ק עו-עח)
 טעם לטומאת מת ישראל והצורך לקבורו במהירות האפשרית (סקע"ח בסוגריים)
 אחיזת עיניים - קוסמות מותר או אסור לעשות או לראות (סקע"ט)
 ספר יצירה - קבלה מעשית - שימוש בשמות הקודש (ס"ק פ-פב)
 השבעות שדים (ס"ק פג-פה)
 בירור מה דינם של רפואה על ידי הפינזה - הילינג - רייקי - מח אחד [Kinesiology] - ועוד 22 שיטות ריפוי - התייחסות ההלכה (סקפ"ו)
 האם טוב מה שחזנים משביעים את המלכים שיהיה קולם ערב (סקפ"ט)
 האם טוב להוציא שמות המלאכים בפיו (סקפ"ט)
 לקטר את הבית עם ריח טוב האם מותר ואסור (סקצ"ב)
 האם מותר שהרב המלמד תורה יהיה מכשף או מין (סקצ"ה)

הלכות חוקות העובדי כוכבים

סימן קעח – שלא ללבש ממלבושי עובדי כוכבים, ובו ג' סעיפים

א (א) אין הולכין (ב) בַּחֲקוֹת (ג) הָעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים (ד) וְלֹא מְדַמִּין (ה) לָהֶם. (טור קַעֲס קַעֲמ"ס) (ו) וְלֹא יִלְבֹּשׁ מִלְבוּשׁ הַמִּיּוֹחַד לָהֶם. (ז) וְלֹא יִגְדֵּל צִיצֵת רֹאשׁוֹ כְּמוֹ צִיצֵת רֹאשׁוֹ.

~~~ דעה ברורה ~~~

(א) אין הולכים בחוקות העובדי כוכבים, ולא מדמין להם. פירוש: שיש בדין זה שני איסורים האחד שלא ללכת בחוקי הגוים, ואיסור זה שייך רק בדבר שהוא חוק לעבודה זרה או לפריצות והבל ושטות, אבל כשיש לגוי טעם מפני מה הוא עושה כן לא שייך לאסור משום חוק העמים שהרי אינו חוק אלא עושה כן מחמת טעם. והשני איסור שלא להידמות להם, אלא יהיה הישראל מובדל מהם וידוע במלבושיו ובשאר מעשיו, אפילו מדברים שהגוי עושה בטעם, כי בפועל הישראל דומה לו (נזר המלך [גולדברג] עמוד ה, שביאר כן ברמב"ם, ונראה שכן כוונת הרמ"א).

(ב) בחוקות העובדי כוכבים. כי יש לישראל להיות שונים מהם (ט"ז סק"א).

(ג) העובדי כוכבים. והיינו כל הגוים (וכן משמע מסתימת לשון הרמב"ם. וגם את שיטת היראים ס"י פח ובדפוס חדש ס"י שיג, שכתב שהאיסור להידמות רק לשבעה עממים. כבר פירש בסביב ליראיו על היראים [מהר"א וולקין] שגם דעת היראים כן שעיקר האזהרה נאמרה על שבעה אומות אבל איסור יש להידמות לכל האומות).

(ד) ולא מדמין להם. ואם אינו מתכוין לעשות כמותם ולהדמות להם מותר (ב"ח, ומנחת חינוך מצוה רסב סק"ב, אלא שהב"ח כתב שמכל מקום אותן הדברים שנשנו בפרק במה אשה ובתוספתא דשבת וביתר מקומות אפילו אם הגוים אינם נוהגים כן עתה במקצת מקומות אסור לישראל לנהוג כן כיון שהיה חוק זה לשם תורה שלהם. ולמנחת חינוך פשוט לו שכל הדברים תלוי בכל דור ודור).

(ה) להם. ואיסור זה נוהג באנשים ובנשים ובכל זמן (חינוך מצוה רסב) וגם את הקטן צריך לחנך במצוה זו (כמבואר באו"ח ס"י שמג) ואפילו אין בו הבנה (כמו שכתב שם המג"א סק"ב). וכידוע שבכל לא תעשה חייב הקטן רק שהתורה פטרה אותו מעונש בגלל שאין בו דעת (כמבואר בש"ך י"ד ס"א א סקכ"ז ותבואות שור שם, ופרמ"ג בפתחתא כוללת ח"ב אות ג) וכן את הקטנה צריך לחנך (כיון שהמצוה נוהגת בנשים, שו"ת שבט הלוי ח"ו ס"י כד אות ב).

(ו) ולא ילבש מלבוש המיוחד להם. שלובשים אותו בזמן הזה, אבל מלבוש שהלכו בו הגוים בזמנים הקדומים מותר ללבושו, כיון שהאיסור הוא כדי להיבדל מהם ולהיות לבושים אחרת מהם (מנחת חינוך מצוה רנא סק"א).

(ז) ולא יגדל ציצת ראשו כמו ציצת ראשם, ולא יגלח מהצדדים ויניח השער באמצע. וכן הוא לשון הרמב"ם ויש בו שלשה פירושים:

א. ולא יגדל ציצת ראשו כמו שהגוים מגדלים, דהיינו שלא יגלח מהצדדים ויניח השער באמצע ראשו כמו שהם עושים ולא יגלח השער מכנגד פניו מאוזן לאוזן (כסף משנה, ובבית יוסף) אבל גידול השער עד שיהיה ארוך מאוד אין בו איסור משום חוקות הגוים (ועדין יש לנו לברר האם לשיטתו יש בו איסור משום לא ילבש שהרי כן דרך הבתולות).

ב. שיש כאן שני הלכות 1. שלא יגדל שער ראשו לנוי וליופי אפילו בלי גילוח כלל וכדרך הבתולות והגברים הגוים עורכי מלחמה שעושים כן דרך שחץ וגאווה. 2. שלא יגלח מהצדדים ויניח השער באמצע וכו' (הב"ח, ופרישה, ט"ז סק"א, ש"ך סק"א, בית לחם יהודה סק"א,

שלחן ערוך

(ח) וְלֹא יִגְלַח מִהֶצְדֵּדִין וַיִּנִּיחַ הַשֹּׁעַר בְּאֶמְצֵעַ. וְלֹא יִגְלַח הַשֹּׁעַר מִכְּנֶגֶד פְּנֵי מֵאֶזֶן
לְאֶזֶן (ט) וַיִּנִּיחַ (י) הַפֶּרֶעַ. (יא) וְלֹא יִבְנֶה מְקוֹמוֹת כְּבִנְיֵן הַיְכָלוֹת שֶׁל (יב) עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים

~~~ דעה ברורה ~~~

שירי ברכה סק"א, זכרון משה [אזולאי] סעיף א. ולדעת הגר"א סק"ב כן הוא דעת המחבר בשולחן ערוך להלכה ולא כמו שפירש בכסף משנה ובבית יוסף את לשון הרמב"ם כפירוש א שהבאנו, כי אם היה דעתו כן להלכה היה לו לפרש).

ג. שלא יגדל ציצת ראשו, מלשון קליעה שלא יקלע שערות ראשו וידביקם למטה ופרודות למעלה כמו צמות או קוקו וכדומה, אבל בהנחת גידול שער מותר (פרי חדש בספר מים חיים על הלכות עבודה זרה פ"א ה"א).

ומותר להניח לקטנים לפני גיל שלוש לגדל בלורית כדי ליפותן ואין בו משום חוקות הגוים, ורק אם כונתו כדי שלא יהיו ניכרים בין קטני הגוים וישחקו עמהם אסור (בית יהודה סי' צה, וזבחי צדק ח"ב בהוספות סק"ג).

ולדעת הב"ח ורוב פוסקים שהאיסור לגדל שער אפילו אינו מגלח כלל זה בין אם מגדל כל שער ראשו או אם מגדל חלק משער ראשו כמו שמשאיר בראשו למעלה שער ארוך מאוד.

וכשמגדל רק קצת שער ראשו אפילו שלא ארוך כמו הגוים גם יש בו קצת איסור (מחצית השקל א"ח סי' כז סק"ד, מלבד מה שיש בו חציצה בתפילין). אמנם גידול שיער כמו מפסח ועד עצרת שהוא שבעה שבועות שכתב האר"י ז"ל שלא לספר, וכמו מי שהוא אבל שאסור לו לספר עד שיגער בו חבריו ויש אומרים שהוא שלשה חודשים, משמע שעד זמן זה אין איסור.

(ח) וְלֹא יִגְלַח מִהֶצְדֵּדִין וַיִּנִּיחַ הַשֹּׁעַר בְּאֶמְצֵעַ. כמו שמגלחים סביב הראש ובאמצע הראש משאירים עיגול או פס עם שערות (ונראה מלשון המחבר שאפילו אם משאיר הפאות, כך שאין איסור משום השחתת הפאות, עדין יש איסור משום חק הגוים. ובבארות המים על הרמב"ם שם דייק מלשון הרמב"ם שכתב כמו שהם עושים, שמדובר שמגלח סביב הראש עם הפאות כמו שהגוים עושים).

(ט) וַיִּנִּיחַ הַפֶּרֶעַ מֵאֲחֵרָיו. כך צריך לומר (ט"ז סק"ב וכלשון הרמב"ם פ"י מעבודת כוכבים) דהיינו שהוא מגלח את כל שערו הקידמי ומניח השער מלמטה מאחורי האוזן.

(י) הַפֶּרֶעַ. וכל דבר שאסור משום חוקות העמים אם הוא עושה כן משום רפואה מותר כמו מי שהגילוח מזיק לו לאור העינים מותר (שלחן גבוה סק"ג).

(יא) וְלֹא יִבְנֶה מְקוֹמוֹת כְּבִנְיֵן הַיְכָלוֹת שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים כְּדִי שִׁיכְנוּסוּ בָהֶם רַבִּים כְּמוֹ שֶׁהֵם עוֹשִׂים. ולא ברור מה הכוונה האם שאסור לבנות בצורות כמו שהם עושים, או שלא ישים סימן לקבץ בו הרבים כדרך שהם עושים (הראב"ד) ולכן יש להחמיר בשניהם (ט"ז סק"ג). ויש מי שפירש שהם עושים היכלות לעבודה זרה בצורה מיוחדת, ואין לנו לעשות היכלות כתבנית אותם היכלות (כסף משנה). ויש שפירש שאולי כוונת הרמב"ם שלא יבנה כמו שבונים תאטרון שבונים אותו בצורה שיושבים בו זה על גבי זה ואף אחד לא מונע מחבירו לראות את השחוק שעושין למטה, כך שנכנסים בו רבים, אלא שאין ברור שכן היא כוונת הרמב"ם (בן ידיד על הרמב"ם שם). ויש מי שפירש שלא יבנה כבנין היכלות של הגוים שעושים כדי שיכנסו בהם רבים לבלות ולשחוק, ואנו בונים בתי

שלחן ערוך

ה

כְּדֵי שְׂיִכְנְסוּ בָּהֶם רַבִּים, כְּמוֹ שֶׁהֵם (יג) עוֹשִׂים. הַנֶּה: (יד) חָלָל יֵהָא (טו) מִדְּלָל מִהֵם (טז) מְלֻכָּאֵי (יז) וְכִשְׁאֵר מַעֲשָׂיו (יח) וְכָל זֶה אֵינוֹ חֲסוּר חָלָל כְּדָבָר שֶׁנֶּהְגוּ בּוֹ הָעוֹדְלֵי פוֹכְדִים

~~~ דעה ברורה ~~~

כנסיות ובתי מדרשות וכדומה והם המקומות שנפגשים ולקודש דוקא, ואין קובעים מקום לבטלה (אור שמח, ודברי ירמיהו על הרמב"ם. ובדעת ומחשבה כתב שזה חידוש גדול).

(יב) עבודת כוכבים. אבל כמו המקומות שהם נאספים להתייעץ על עסקיהם או למיני ליצנות ולמשפט אין איסור לבנות כתבנית אותם היכלות (ב"ח וש"ד סק"א).

(יג) עושים. וכל העושה אחד מאלו וכיוצא בו לוקה (המשך לשון הרמב"ם והביאו הטור). ויש אומרים שאינו אלא איסור מדרבנן והפסוק אינו אלא אסמכתא בלבד (כנסת הגדולה הגהת

בית יוסף אות ה. ובשערי דעה סק"א התפלא עליו שהרי מפורש ברמב"ם שלוקה עליו).

(יד) אלא יהא מובדל מהם במלבושיו ובשאר מעשיו. ומלשון המחבר והרמ"א משמע

שאפילו בפעם אחת שאינו מובדל מהם עובר על בחוקותיהם לא תלכו (ולא כמו שכתב האבן עזרא ויקרא יח, ג. שלא ירגיל ללכת בדרך הזה עד שיהיה לו חוק, ועל פי זה פירש הגר"פ פערלא בפירושו לספר המצוות לא תעשה יב דף כ ע"ב שהלאו מהתורה אינו אלא כשעושה כן בדרך קביעות. ולמעשה יתכן שהאבן עזרא כתב כן לפירוש ולא ללמוד מזה הלכה, כמו שכתב הבית יוסף א"ח סי' י על פירושו של רש"י דמפרש הוא ולא פוסק, שלא נתכון לפסק הלכה כלל).

(טו) מובדל מהם במלבושיו. ולכן ישראל קדושים נהגו אפילו בבגדים שאינו לובש להידמות להם לשנות בהם כמה דברים מדרך לבוש הגוים, ומכאן המנהג לתקן הכפתורים והלולאות שיהיו מימין לשמאל היפוך ממה שעושים הגוים (לבד הטעם כדי להגביר הימין על שמאל, אחרונים).

(טז) במלבושיו. ואפילו במלבוש אחד ובשאר מלבושיו ניכר שהוא יהודי עובר על הלאו (דברי חיים ח"ד סי' ל).

(יז) ובשאר מעשיו. שיהיה ישראל מובדל מהגוים במלבוש מנהג ודיבור (סמ"ג לאוין נ והביאו הב"ח). ולדעת הירושלמי אחד מגזירת שמונה עשר דבר הוא שלא ירגיל אדם את עצמו ובניו לדבר בלשון עכו"ם (ירושלמי פ"א דשבת לפירוש הקרבן העדה). וכבר כשהיו ישראל במצרים נתקבצו כולם וכתרו ברית שלא יניחו לשון יעקב אביהם ושלא ילמדו לשון מצרים, ולא היו משנים את לשונם (תנא דבי אליהו ח"א פכ"ג). ומה שגזרו שלא ידבר בלשונם זה רק כשהוא מדקדק לדבר בלשונם ממש בלי שום שינוי, שאז יש לחוש שיבא מתוך כך לדרכי עבודה זרה, אבל אם מדבר בלשונם עם עירוב תיבות או מלשון הקודש או תרגום או שאר שיבושים לא גזרו (שו"ת חתם סופר אה"ע ח"ב סי' יא ד"ה שוב. ועוד אמרו שלימוד לשונות הגוים גורם לאריכות הגלות, אגרא דכלה פ' וישלח פ' והחליפו שמלותיכם ד"ה שלא). ולכן נהגו לדבר בשפת זארגון [אידיש] שהוא לשון ישראל בזמנינו (שו"ת ויחי יעקב י"ד סי' נד) ויש אומרים שאין איסור לדבר בלשון שמדברים בו הגוים שהרי התורה נתפרשה בשבעים לשון (נתיבות עולם על הסמ"ג שם) וכן מנהג העולם ואין פוצה פה.

(יח) וכל זה וכו'. פירוש: שלשון חק הוא אחד משני דברים, האחד דבר שיש בו פריצות גדר דרך הענוה ונהגו בו הגוים, ולא באלה חלק יעקב כי אם להיות צנועים וענוים. והשני הוא דבר משונה שהגוים עושים אשר אין בו טעם נגלה אלא שהם

לְשֵׁם פְּרִיָּלוֹת, כְּגוֹן שְׁנֵהֲגוּ לְלִבָּם (יט) מְלָבוֹשִׁים אֲדָמִים, וְהוּא מְלָבוֹשׁ שָׂרִיס (כ) וְכַדוּמָה לָזֶה (כא) מְמַלְבוֹשֵׁי הַפְּרִיָּלוֹת, אוֹ בְּדָבָר שְׁנֵהֲגוּ לְמִנְהָג וְלַחֲקֵי, וְאִין טַעַם בְּדָבָר (כב) דְּאִפְכָּא לְמִיחָשׁ בֵּהּ מְשׁוּם דְּרָכֵי הָאֱמָרִי וְשִׁיטָּה בּוֹ (כג) שְׁמֵץ עֲבֻדָּה פּוֹכְזִים מֵאֲבוֹתֵיהֶם, (כד) אֲבָל דָּבָר (כה) שְׁנֵהֲגוּ לְתוֹעֵלָתָהּ, כְּגוֹן שְׁדַרְכָּן שְׂכָל מִי שֶׁהוּא רּוֹפֵא מְמַחֶה יָט לוֹ מְלָבוֹשׁ מִיָּחָד שֶׁנֶּכֶר בּוֹ שֶׁהוּא (כו) רּוֹפֵא

~~~ דעה ברורה ~~~

נוהגים כן, ולפיכך ישראל העושה אותו המנהג נראה ודאי כנמשך אחריהם ומודה להם, כי אם לא כן למה יעשה את הדברים התמוהים הללו.

(יט) **מלבושים אדומים.** שאין דרך הצנועים ללבוש מלבושים אדומים, וצבע השחור הוא דרך צניעות והכנעה. ועוד מסורת היא בידינו להקפיד על לבישת האדום לבני עמנו (ש"ד סק"ג ממהר"ק) ויש מי שהתיר בזמן הזה במלבושים אדומים כיון שהיום אין דרך הגוים ללבושם (תורה מציון שנה ה חוברת ב בשם רב אחד ומתשובת מוה"ר יצחק אלחנן ז"ל והביאו דרכי תשובה סקט"ז. וכמבואר במנחת חינוך שבכל דור משצנה עניין הלבוש) ומכל מקום יש להימנע (לפי מה שהביא הש"ך שמסורת היא בידינו) וכל זה לאנשים אבל לנשים יש להימנע מללבוש מלבוש אדום (משום שהוא מושך את העין ומביא לידי פריצות. אחרונים).

(כ) **וכדומה לזה ממלבושי הפריצות.** ואז אסור ללבושו אפילו אם אין הלבוש מכווין להידמות לגוים כי עצם לבישת בגדי פריצות הוא בכלל בחוקותיהם (ש"ת דברי חיים י"ד סי' ל). ולמשל, אשה ההולכת בחצאית קצרה מאופנת הגוים (ש"ת יביע אומר ח"ד חיר"ד סי' א אות א).

(כא) **ממלבושי הפריצות.** אבל מלבוש צנוע שאינו ממלבושי הפריצות אפילו כך היא המודה [האופנה] מותר (ש"ת בית שער חיר"ד סי' קלו. והביא דברי היעב"ץ בסידורו דיני ט' באב חלון ז הנקרא חלון המצרי שכתב שבעונותינו הרבים בכל האופנה היהודים קודמים).

(כב) **דאיכא למיחש ביה משום דרכי האמורי.** כי הרבה דברים נשנו בתוספתא שיש בהם משום דרכי האמורי, והרבה בני אדם נכשלים בהם (בית יוסף ורוב הפוסקים. לבד משיטת היראים סי' פח שכתב שאין להוסיף על מה שמנו חכמים, והסכימו עמו בפסקי מהר"ם ריקנטי סי' תקסד והגהת מימוניות פ"א מעבודה זרה).

(כג) **שמץ עבודת כוכבים.** ולכן לא ינגן ניגון המיוחס לעבודה זרה (תשובת הב"ח סי' קכז).
(כד) **אבל דבר שנהגו לתועלת.** שגם הם לא הנהיגו כן בלי טעם ולכן לא נחשב דבר זה חוק לעבודה זרה, וגם הישראל עושה כן לכבוד עצמו ובמילא אינו מתכוין להידמות אליהם (כך צריך לפרש כדי שירדו שתי האיסורים שכתבנו בתחילת הסעיף).

(כה) **שנהגו לתועלת, כגון שדרכן שכל מי שהוא רופא מומחה יש לו מלבוש מיוחד שניכר שהוא רופא.** פירוש: שמה שנהגו לתועלת מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו, שלובש מלבוש רופאים כדי שידעו שהוא רופא (ש"ת מהר"ם שיק חיר"ד סי' קסה בכוונת מהר"ק וסיים וגם הרמ"א יודה לזה. וכן הסכימו הכותב סופר חיר"ד סי' קעה ד"ה והנה, ש"ת נהרי אפרסמון חיר"ד סי' קלח, ש"ת פרי השדה ח"א סי' מח, וש"ת ערוגת הבושם חיר"ד סוף סי' קלו).

(כו) **רופא אומן.** ויבאו להתרפות אצלו ויתפרנס מזה, או מחמת כבוד שלמד החכמה ההיא (בית יוסף).

שלחן ערוך

ז

חָמֵץ, (כז)מִתֵּר (כח)לֶלֶבָן. וְכֵן שְׁעוֹשִׁין מִשּׁוֹם כְּבוֹד (ל)אֹר טַעַם אֶחָד, (לא)מִתֵּר(לב) (מהרי"ק ש"ק פ"ח). (לג)לֶבָן חָמֵץ: (לד)שׁוֹרְפִין עַל הַמִּלֵּכִים (לה)וְאֵין צוֹ מִשּׁוֹם (לו)דְּקָקִי הָאֶמּוּרִי (ר"ן פ"ק דְּעֵבֻדָּה

~~~ דעה ברורה ~~~

(כז) מותר ללבוש. ופשוט שאם יש בו חשש שעטנז שאסור ללבושו. ויש מי שחולק על הרמ"א ואוסר משום חוקות הגוים אפילו לרופא וכדומה לשנות מלבושו, ורק בשעת השמד מותר לשנות בגדיו כדי שלא יכירוהו שהוא יהודי (אביו הג' של הש"ך והביאו בסק"ד. וסיים הש"ך וצריך עיון [ויש מהמפרשים שכתבו שאביו של הש"ך לא נחלק על המהרי"ק אלא שהקשה על הראיה של המהרי"ק. וכן הוא דעת הגר"א סק"ז, ושו"ת צמח צדק [לובאוויטש] חו"ד סי' צא). ומה שאמרנו שבשעת השמד מותר לשנות מלבושיו שלא יכירוהו זה כשהשמד הוא על עבירות אחרות אבל כשהשמד הוא לשנות המלבוש אסור לשנות (תפארת למשה). ולמעשה העיקר לפסוק כדעת הרמ"א (שו"ת כהונת עולם סי' עה והביאו ברכי יוסף סק"ב, וחכמת אדם כלל פט, ושו"ת בית שלמה חו"ד סי' קצז, ושו"ת אגרות משה יו"ד ח"א סי' פא).

(כח) ללבוש. וכן כל סתם בגד שלובשים, שאינו מלבוש פריצות כמו בצבע אדום או מלבוש שרים או שלובשים לחוק מסוים, או משום הדת שלהם, מותר ללבושו שהרי הלבשו אינו נראה כמודה להם והולך בדרכיהם (כסף משנה הלכות עבודת כוכבים פ"א, שו"ת כהונת עולם סי' עה והביאו בשו"ת ברכה סק"ב). ובמדינות שקיבלו עליהם שלא ללכת אפילו בסתם במלבושי גויים מי שלובש חוששים אחריו (שבילי דוד סי' קנז).

(כט) בירור הלכה: ללבוש. ובמדינת פולין בזמן שהיה גזירת המלכות שלא ישא אדם אשה עד שלוש שנים שנה אם אינו הולך במלבוש הגוים, יש אומרים שהלבוש עובר ממש על מה שכתוב (ויקרא יח, ג) בחוקותיהם לא תלכו (שו"ת אמרי אש סי' נה). ויש שהתירו כיון שהאיסור שלא לישא אשה חמור מאוד ויכול לבוא לכמה מכשולות ומהראוי לישא אשה בימי בחרותו ולא ישגיח אם יצטרך לשנות מלבושיו (שו"ת אמרי נועם ח"ב סי' מז).

(ל) או טעם אחר. כמו שהולך בין הגוים ולבוש מין מיוחד להם שיהא ניכר שהוא גוי ולא יזיקהו מותר (יפה ללב ח"ה סק"ב, ושכן מצא ביד אהרן חאה"ע ח"א סי' יז בהגהת הטור אות קסד בשם הרב נחלת יאושע סי' יח).

(לא) מותר. ונחלקו בכוונת הרמ"א האם פירושו שדווקא כשעושים הגוים כן משום כבוד או מטעם אחר מותר לישראל ללבושו אבל אם הגוים מכוונים לשם חוק או פריצות אין היתר לישראל אפילו אם הוא מכוון לשם איזה תועלת ואם כן הרמ"א חולק על המהרי"ק שהתיר בכל מלבוש כשלובש כן לתועלת (כך פירשו בשו"ת זכרון יהודה [גרינוואלד] ח"א סי' מח, ושו"ת בית שער חאה"ח סי' נה). או שכוונת רמ"א כדעת המהרי"ק שאפילו מלבוש שלובשים דרך חוק מותר לישראל ללבושו אם עושה כן לתועלת (שו"ת דברי חיים ח"א חו"ד סי' ל).

(לב) בירור הלכה: ומכל לשון הרמ"א כאן משמע שהאיסור הוא לעשות כמעשיהם בקום ועשה, אבל לעשות כמעשיהם בשב ואל תעשה לא גילה דעתו, ובשלחן ערוך או"ח [תקפא סעיף ב] כתב הרמ"א שרבים נהגו לאכול בערב ראש השנה קודם עלות השחר משום חוקות העמים הנוהגים להתענות בערב חגיהם, עד כאן. הרי שגם בשב ואל תעשה שאינו אוכל יש איסור משום חוקות העמים. ואחרים חלקו על הרמ"א ולדעתם אין איסור חוקות העמים

שלחן ערוך

פ'קצ"ט. **ב** מי שהיה קרוב למלכות וצריך ללבוש במלבושיהם ולדמוות להם, (לז) מתר בפל. **ג** מי שאכל וישיר פתיתין על שלחנו, (לח) לא (לט) יביא פת שלמה

~~~ דעה ברורה ~~~

בשב ואל תעשה (שו"ת בית יהודה [עייאש] חאו"ח סי' ח, שו"ת חוות יאיר סוף סי' רלד, שו"ת שאילת יעב"ץ ח"ב סי' מו, קהלת יעקב בלשון חכמים אות קפו דף ט ע"ד) **אולם בשו"ת מהרש"ם** (ח"ד סי' קמה אות ה) **כתב שאם אומר בפירוש שעושה כן משום חוקותיהם יש לאסור.**

(לג) בירור הלכה: לכן אמרו שורפין על המלכים ואין בו משום דרכי האמורי. ובבית הלל (סק"א) הקשה מה זה שכתב רמ"א לכן אמרו, שהרמ"א תולה דבר שענינו במשנה שורפין על המלכים על דבר שלא ענינו, דבר שעושים משום כבוד או מטעם אחר, ולהיפך היה לו לומר מאחר ולמדנו במשנה ששורפין על המלכים והטעם משום שאין כבודו שישתמש בהם אחר כמו שכתב הר"ן, לכן כל מה שעושים הגוים משום כבוד או מטעם אחר ולא לעבודה זרה מותר, עד כאן. ועוד קשה שאין לשון הרמ"א מדויק שהרי מה שאמרו שורפין על המלכים הוא משום שאין זה משום חוקה, ואם כן לא מהם למדנו זאת. ולכן אולי יש להגיה בדברי הרמ"א **וכן** אמרו שורפין על המלכים ואין בו משום דרכי האמורי. וכוונתו לסייע לדברי מהרי"ק מדין שורפין על המלכים, שלדברי הר"ן לא הותרה רק בגלל שכתוב בתורה אלא בצירוף שיש בה טעם, והוא הדין למנהגים נימוסיים שידוע מטעמם, מותר לעשות כמעשיהם אפילו אם לא כתובים בתורה ואין בזה משום בחוקותיהם לא תלכו, ולא משום דרכי האמורי (שו"ת משפטי עוזיאל סי' ס ד"ה ובאמת).

(לד) שורפין על המלכים. שהיו שורפים כשמת מלכם את כלי תשמישו מפני כבודו שלא ישתמש בהם אדם אחר (ט"ז סק"ד).

(לה) ואין בו משום דרכי האמורי. וכן כל דבר שיש בו משום רפואה אין בו משום חוקות העמים (שבת טז.). ומשמע אפילו רפואה סגולית או לחש, כי לא אסרה תורה אלא דבר שנעשה בלא שום טעם (הר"ן בדרשות דרוש יב והריטב"א שבת שם) ואפילו כשהרפואה אינה בדוקה, כיון שיש לחשים שמרפים אומרים שאולי גם לחש זה ירפא (משנה ברורה סי' שא ס"ק קו).

(לו) דרכי האמורי. אפילו שדבר זה הוא מנימוסיהם ומנהג שחקקו להם, כיון שאינו חוק ללא טעם. ומזה יש ללמוד שמותר להתנהג בכל נימוס ומנהג שחקקו להם. ויש מי שאוסר, ולכן אסר לחלוק שלל מהמלחמה בחלוקה שהגוים נוהגים (שו"ת שרידי אש חיו"ד סי' נה ד"ה ולפענ"ד).

(לז) מותר בכל. כיון שהלאו של בחקותיהם לא תלכו לא מפורש בו מה הם החוקים שלא ילכו, ומסרה התורה לחכמים והם ראו להתיר לקרובים למלכות (בית יוסף, ט"ז סק"ה) ועוד שמשום הצלת ישראל יכולים חכמינו זכרונם לברכה לעקור דבר מהתורה אפילו בקום ועשה (בית יוסף. אבל בארעא דרבנן סי' רמו בשם היפה מראה כתב שאין ביד חכמים לעקור דבר מהתורה בקום ועשה ומה שהתירו לקרובי מלכות זה כי האיסור אינו מהתורה אלא מדרבנן והפסוק אינו אלא אסמכתא בלבד). וחילוק גדול בין אלו הטעמים כי לטעם שמשום הצלת נפשות התירו זה רק למי שדבריו נשמעים למלך, אבל כשאין דבריו נשמעים למלך ולשרים אלא שנכנס ויוצא בלבד

שלחן ערוך

ט

וַיִּנְיחַ עַל הַשֻּׁלְחָן. הַגָּה: יֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁנִּהְיָ לְעֶרְךָ שֻׁלְחָן (מ) וְלָשׁוֹם עָלָיו מִיָּנִי מֵאֲכָל צִלְיָה שֶׁלְּמִחְרָר מִלֵּין תִּינוּק, (מא) וְיֵשׁ צָזָה (מב) לְאִסּוּר מִשּׁוֹם הַעֲרָכִים לְגַד שֻׁלְחָן (ישעיהו סה, יא) (תל"ו נ"ז), לְכָל לְעֶרְךָ מִפְּהַל הַתִּינוּק (מג) וְיֵשׁ מִתִּירָיוֹן (מד).. (פן כְּתִבּוּ הַתִּינוּקִים).

~~~ דעה ברורה ~~~

אסור ללבוש מלבושיהם. אבל לתירוך שמסרה התורה לחכמים והם התירו אפילו לכל הנכנסים ויוצאים בפתחי השרים, כיון שגנאי להם להיכנס לפנים אם אינם משנים מלבושיהם, ומכל מקום לגלח הזקן אסורים כי הגילוח מפורש בתורה שנאמר (ויקרא כא, ה) ופאת זקנם לא יגלחו (שלחן גבוה סק"ג, וכל זה כי סובר שאיסור בחוקותיהם לא תלכו איסורו מדרבנן, אבל לסוברים שאיסורו מהתורה גם זה אסור).

(לח) לא יביא פת שלמה ויניח על השולחן. שנאמר (ישעיה סה, יא) העורכים לגד שולחן, פירוש, לשם עבודת כוכבים, אבל בפתיית לבד יש מצוה להניחם על השולחן כדי שיהיה מוכן לעני.

(לט) יביא פת שלימה. אבל אם היה פת שלימה על השולחן אין צריך להסירו מהשולחן (ש"ך סק"ה, וכמבואר בא"ח סי' קפ בהגה. ומה שכתב מהר"ו דינים והלכות סי' מ שיש להסיר פת שלם מעל השולחן כשמברכין ברכת המזון, אולי כוונתו שאם בטעות או לסיבה מסוימת הביאו את הפת לשולחן בסוף הסעודה, אבל פת שהיה מונח על השולחן בשעת הסעודה אין צריך להסירו).

(מ) ולשום עליו מיני מאכל. ואינם אוכלים את המאכלים (ש"ך סק"ו).

(מא) ויש בזה איסור משום העורכים לגד שולחן. כיון שמניחים את המאכלים לסימן, אבל לעשות סעודה בלילה שקודם המילה שנקרא [ווא"ך] מותר, שהרי אוכלים את המאכלים (ש"ך סק"ו). ומדברי הש"ך משמע שאין בעשיית הסעודה איסור אבל גם אין בה מצוה, ואינה נחשבת סעודת מצוה (חות יאיר סי' ע ועיין שערי תשובה א"ח סי' תקנא סק"ג). ויש מי שאומר שיש לסעודה זו מקור בגמרא שאמרו שהלך רב לסעודת ישוע הבן, ועשו אותו בליל שקודם המילה לסמוך סעודה זו למצות מילה, ומדליקים בו נרות (דגול מרבבה, ובתרומו הדשן שהביא רמ"א בסי' רסה סעיף יב פירש שהיו עושים סעודה בליל שבת לפי שנושע ממעי אמו). ולפי זה ודאי נחשב לסעודת מצוה שהרי רב לא אכל אלא בסעודת מצוה (חדרי דעה). ומנהג שלוניקי ללמוד בזוהר עד חצות ואחר כך אוכלים סעודה גדולה (שלחן גבוה סק"ד). ופה עיר הקודש [חברון] מעטרים השולחן בפירות ואוכלים אותם (זבחי צדק סק"ט).

(מב) איסור. ומטעם זה יש אוסרים למי שעורך את השולחן בליל שבת לאחר הסעודה להניח עליו חלה שלימה (לבוש). ויש מתירים, כי בליל שבת מה שמביאים פת שלימה הוא בכדי שיעמוד לחם משנה על השולחן לכבוד שבת שכבודו בלחם משנה, ולא בגלל מזל טוב, וכמו שנוהגים גם ביום שישי שמיד שמוציאים את החלות מהתנור מניחים אותם על השולחן לכבוד שבת קודש (ט"ז סק"ז, בית לחם יהודה סק"ה, שלחן גבוה סק"ז, זבחי צדק סק"א) [ולכל הדעות מותר להשאיר את החלה השלימה שלא פרס בליל שבת, וכל המחלוקת רק לגבי ההוספה של החלה השניה, שאותה צריכים להביא לשולחן].

(מג) יש מתירין. כי שולחן כתוב בפסוק בפירוש, אבל לא מיטה (ט"ז סק"ח) ועל המיטה מותר אפילו לסדר עליו מיני מאכל למזל התינוק (עצי לבונה).

שלחן ערוך

~~~ דעה ברורה ~~~

(מד) בירור הלכה: א. מנהג שנהגו בהיתר ואחר כך התחילו הגוים לנהוג כן אין בו איסור משום חוקות הגוים (שו"ת חתם סופר או"ח סי' קנב) אם לא שעושים המנהג לעבודה זרה ממש (דעת תורה).

ב. תאריך לועזי יש מי שאומר שיש בו משום ובחוקותיהם לא תלכו (יפה ללב ח"ה סק"ג) ועיין מה שהבאנו בסימן קמז סעיף ב ד"ה חשיבות.

ג. לילך בלי כיסוי הראש יש אומרים שיש בו איסור מחוקות העמים (ט"ז באו"ח סי' ח סק"ג והובא במשנה ברורה סי' ב סקי"א) ויש חולקים שאין בזה איסור תורה (מג"א שם והגר"א והמלכים בארצות החיים ורעק"א שם).

ד. מה שנהגו להעמיד אילנות בשבועות זכר שבעצרת נידונו על פירות האילן, הגר"א ביטל המנהג כי עכשיו הוא חוק העמים להעמיד אילנות בחג שלהם (חיי אדם סוף כלל קלא, חכמת אדם תחילת כלל פט). ויש מתירים כיון שאינם עושים כן אלא ליופי הבית ולא לשם עבודה זרה (יוסף דעת יו"ד סי' שמח).

ה. רבים נוהגים לאכול בערב ראש השנה קודם עלות השחר משום חוקות העמים הנוהגים להתענות בערב חגיהם (או"ח סי' תקפא סעיף ב בהנהגה). ולפי מה שנתבאר למעלה מהמנחת חינוך כיון שהיום לא נהגו כן אין חשש, וצריך עיון.

ו. למחבר (באו"ח סי' תרה) אין לעשות כפרות משום חשש דרכי האמורי (להסבירו של המשנה ברורה במחבר שם סק"א) אך אנו פוסקים שיש לעשותו כמבואר ברמ"א ואחרונים שם.

ז. לכנות עצמו בשמות הגוים, ויש בזה איסור תורה מהפסוק (ויקרא ו, כו) ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי (חוץ מהאיסור לקרוא על שם רשע) (שו"ת מהר"ם שיק יו"ד סי' קספ).

ח. לא מתפללים בזקיפת ידיים למעלה כמו שנהגו אבותינו (שו"ת באר שבע סי' עד).

ט. לנגן בעוגב בשעת התפילה יש בו איסור (ספר אלה דברי הברית אלמונא תקעט ובו מכתבים מכמה גדולי ישראל כמהר"ם בנעם ורעק"א וחתם סופר ועוד).

י. לשנות בבית הכנסת ולהניח הבימה של הספר תורה למעלה בצד מזרח אסור ואפילו אם כל כוונתם לצורך הרווחת המקום, ואפילו שאין בזה איסור ברור, מכל מקום כיון שמנהג אבותינו מעולם להקפיד על זה אם משנה מוכח שעושה כן כדי להידמות להם (שו"ת מהר"ם שיק יו"ד סי' קסה. ובחתם סופר או"ח סי' כח כתב עוד כמה מעמים כי חדש אסור מהתורה, וכיון שבית כנסת דוגמת המשכן, והבימה דוגמת המזבח, לכן אין לשנות מקומו. וכן ביאר בשו"ת משיב דבר לנצי"ב סי' מו. ועיין ספר מחולת המחניים [שלזינגר] נדפס תריס חיבור שלם בענין זה).

יא. הרוצים לציר צורת אריה ועליו כתר ולהניחו מעל הארון קודש יש להם לבטל המנהג מפני כמה טעמים, כמו שכתב הרדב"ז (ח"א סי' קז) שאפילו המתירים לעשות צורת אריה מודים שיש בזה משום בחוקותיהם לא תלכו, כיון שהגוים נוהגים לצייר צורת כוכב ועליו כתר.

יב. אנדרטא שעשו על קבר צורת אדם זה מחוק הגוים ואסור (שו"ת חתם סופר ח"ו סי' ד).

יג. אנדרטא והיא מצבה לזיכרון כמו לזכר קדושי השואה וכדומה מותר, כיון שעושים לזיכרון ויש בזה טעם (שו"ת מנחת יצחק ח"א סי' כט).

~~~ דעה ברורה ~~~

יד. יש מי שחידש שלתלות בבית ציורי שמן של תמונות מלכים יש בו משום בחוקותיהם (קונטרס לראות מהרה נדפס לבוב תקצח אות א) ומכל הפוסקים לא משמע שיש בזה איסור בחוקותיהם [וכל הנידון בפוסקים הוא רק משום איסור ציור אדם עיין מה שכתבנו בהלכות עבודה זרה].
 מו. נשיאת המת בעגלה יש מי שאומר שאם בית הקברות רחוק אין איסור בחוקותיהם (כתב סופר יו"ד סי' קעה, מהר"ם שיק יו"ד סי' שנא, מחנה חיים ח"ח אה"ע סי' עז) ויש חולקים בדבר ואוסרים משום בחוקותיהם לא תלכו, והעיקר לישא בכתף (שו"ת מוב מעם ודעת תליתאה ח"ב סי' רלה, שו"ת מנחת אלעזר ח"א סי' כו) ואולי כל המחלוקת כי הם ידעו שעשו כן המתחדשים להידמות לגוים ולכן התירו.
 מז. הנחת פרחים על הקברים יש בו משום חוקי העמים (שו"ת מנחת אלעזר ח"ד סי' סא בשם סבו השם שלמה, שו"ת ישכיל עבדי חיו"ד סי' כה) ואפילו שאפשר לומר שדבר שיש בו כבוד מותר מי אמר שיש למת כבוד מזה שנומעים פרחים על קברו (שו"ת מנחת יצחק ח"א סי' לא) ויש מי שכתב שאפילו שבאמת אין בזה כבוד למת אבל מכיון שהם חושבים זה לכבוד אם כן נחשב לכבוד ומותר (שו"ת יביע אומר ח"ג סי' כד).

עוד גורל מצאנו אצל עכן (יהושע ז) **שנלכד על ידי הגורל, ולא נזכר בפירוש בפסוק, אבל כך פירשו חז"ל** (סנהדרין מו: ובילקום בשם פרקי דרבי אליעזר) **שלכידת השבט היה על ידי אורים ותומים, ולכידת המשפחה ובתי אב והאיש היה על ידי גורל** (לרש"י שם פסוק מז-יז. אבל לרד"ק ומלבי"ם לא היה שם כלל גורל, ונלכד על ידי ארון). **אבל שם לא סמכו על הגורל לבד, אלא כמו שמפורש בפסוק** (שם יד) **וקרבתם בבוקר לשבטיכם, והיה השבט אשר ילכדו ה' יקרב למשפחות, והמשפחה אשר ילכדה ה' תקרב לבתים, והבית אשר ילכדו ה' יקרב לגברים.** **הרי שבנוסף לגורל היה שם על פי רוח הקודש. וגורל שנעשה על פי נביא בציווי ה' ודאי שהתוצאה היא על פי ה'.**

שלחן ערוך

יג

~~~ דעה ברורה ~~~

עוד נמצא גורל בכתוב (במדבר י"א, כו) וישארו שני אנשים במחנה והמה בכתובים וגו' ופירש רש"י שבירר משה שבעים זקנים על פי גורל, כי משני שבטים יחסר זקן אחד, ובספרי (שם) אמר לו למי שעלה בידו פתק לבן, מן השמים הוא, מה אני יכול לעשות לך. וכן בפדיות הבכורים (במדבר ג, ו) עשה משה גורל לברר מי מפדויי הלויים, ומי הם החיבים חמשה שקלים. ובשני מקומות הללו לא מצאנו ציווי למשה רבינו לעשות גורל, ובכל זאת נזכר שהתוצאה היא מאת ה'.

אלא שיש לחלק בין הגורלות, שהגורל שנעשה בהסכמת בני אדם ביודעם מראש שיש שיזכו ויש שלא יזכו, אין זה עניין לבירור על פי ה', הגם שודאי נעשה בהשגחה פרטית. אבל גורל שאינו תלוי בהסכמת בני אדם לקבל מה שיוורה הגורל, כמו מעשה עכן שאיש אחד חטא אפילו יסכימו כולם לברר הדבר על ידי הגורל, אי אפשר לומר שהתוצאות חיבות להיות אמתיות ולגלות מי באמת מעל בחרם, אם לא שעושים הגורל על פי השם ועל ידי נביאיו ברוח הקודש.

ולפי זה הגורלות שנעשה משה רבינו עם הזקנים והבכורים היה בהסכמת כולם לקבל תוצאות הגורל. ומה שאמר משה מן השמים הוא, הכוונה שנתברר הדבר שכן היא רצון ה', או כיון שנעשה על פי משה אבי הנביאים ודאי שהתוצאות הם על פי ה', מה שאין כן כשסתם בני אדם יעשו גורל בהסכמתם אין התוצאה על פי ה' רק בירור הסכמתם לקבל את התוצאה (וכמו שעשו בתי אב הכהונה כל אחד בשבתו, והפייסות שעשו בבית המקדש, וכמבואר בנחמיה י', לה. י"א, א ודברי הימים כ"ה, ה. וביזמא כ"ב).

וחלוקה זו היא החלוקה המוזכרת בחושן משפט (קעג סעיף ב וקעד סעיפים ד-ה) שהשותפים קנו בגורל כיון שכך הסכימו ביניהם לחלוק בגורל, וכיון שאינם חפצים בשותפות, בהנאה זו של הפירוד, הם גומרים ומקנים כל אחד לחבירו לחלוק בגורל, ולרא"ש בכל זאת צריך קנין. עוד גורל היה בבחירת שאול למלך (שמואל א' י, כ-כא) ושם היה על ידי נבואת שמואל הנביא (שם מ, טו-טז) ושאלו עצמו שאל בכהן ואורים ותומים (רש"י שם כ"ב, ורד"ק שם כ"ג).

עוד גורל מצאנו שהפיל שאול (שמואל א' י"ד, מא) ללא ציווי ה', וחשב לסמוך עליו ולהרוג את יהונתן, לפי שעבר על השבועה שהשביע שאול את ישראל שלא יאכלו ביום ההוא, ואכל. ואין משם ראיה שאפשר לסמוך על הגורל, שהרי שם יהונתן הודה שאכל. וגם היה אורים ותומים ורוח הקודש על ידי נביאים. ומה שלא נענה שאול על ידי האורים ותומים היה לגלות צדקת יהונתן בעיני כל העם, ומשום זה היה מוכרח שיצליח הגורל, שכן חפץ ה' שיפדה יהונתן וצדקתו תתגלה ברבים (עיין רד"ק שם מג) ואין ללמוד מזה לסמוך על סתם גורל בזמנינו.

וביונה הנביא שעשו המלחים גורל לדעת בשל מי הרעה הזאת ונפל הגורל על יונה, ואמר, שאוני והמילוני אל הים וישתוק הים מעליכם כי יודע אני כי בשלי הסער הגדול הזה עליכם, ובפרקי דרבי אליעזר (פרק י') שהיו רואים שאר הספינות הולכות בים בשלום ושלהם משתברת, ואמרו בשביל אחד ממנו הוא, ולכן הפילו גורלות, ולא רצו לסמוך על גורל אחד והרבה גורלות הפילו (מצודת דוד שם) הרי שהיה שם השגחה גלויה, וגם אין ללמוד משם שהרי מלחי הספינה היו גויים.

~~~ דעה ברורה ~~~

ובספר חסידים (סי' תשא) כתב, בני אדם בספינה והיה רוח סערה, אין רשאים להטיל גורלות, ועל מי שיפול הגורל להטילו לים כאשר עשו ליונה, כי אסמכתא לענין ממון לא קונה וכל שכן לענין נפשות על פי הגורל. ואפילו בממון אין מטילים גורלות אלא כשחולקים בשוה, אבל אין משימין שתי חתיכות כנגד חתיכה אחת, ולפי שהיו צריכים שעירי יום הכיפורים גורל לכך היו שוים במראה ובקומה.

עוד כתב בספר חסידים (סי' תרעמ) בני אדם שעוברים בים ועמדה עליהם רוח סערה לשבר הספינה ולהטביעה בים ושאר הספינות עוברות בשלום, בידוע שיש בספינה מי שחייב, ורשאים להפיל גורלות, ועל מי שיפול הגורל שלשה פעמים זה אחר זה, רשאים להפילו בים, ומתפללים שלא יפול על הזכאי אלא על החייב וכו' ואם יש שם כלי עריבה אל ישליכהו בים אלא יתנהו שם באותו כלי ואם ינצל ינצל, עד כאן.

ודבריו נראים כסותרים, שכאן כתב שמועיל גורל אפילו לענין נפשות, ולמעלה כתב שאין מועיל אפילו לא לענין ממון.

אלא שכאן מדובר שלא סומכים להפילו לים רק בכוח הגורל, אלא שרואים שכל הספינות עוברות בשלום ולא קמה הסערה רק על ספינה זו, מכאן שיש כאן מי שחייב מיתה וכולם בסכנה מחמתו (כמבואר במדרש תלפיות ענף גורל) ואפילו כן לא סמך על הגורל אלא אחרי שלשה גורלות שזה אות ומופת ומורה שכן רצון הבורא, ובצירוף תפילה שיפול הגורל על החייב, ואין זה דומה למה שכתב למעלה שאין הגורל סימן, אפילו לממון כשאין החלקים שווים, כי

גורל אחד אינו כלום (וכמבואר בעקידת יצחק פרשת אחרי שער סג דף טה ע"א).

והכנסת הגדולה (ח"מ סי' קעג הגהת בית יוסף סק"א) חולק על הספר חסידים, ופסק שבנפשות אין לסמוך כלל על הגורל.

ואין להקשות מהמבואר בפתחי תשובה (יו"ד סי' קנו סק"ג בשם תפארת למשה) שעובדי כוכבים שאמרו לישראל תנו לנו אחד מכם ונהרגו, לא יתנו להם אחד אלא אם כן יחרוהו. ועל פי הגורל מותר אפילו לא יחרוהו, וכמעשה דיונה, וגבעונים, וסרח בת אשר.

כי יש לומר שמעשה דיונה כבר אמרנו שעשו גורל שלשה פעמים, וגם היה אות ומופת שכך רצון ה', והמלחים גוים. ומגבעונים שדרשו שבעה נפשות (שמואל ב פרק כא) לא גורל קבע, רק העבירו לפני הארון, וכל שקלטו הארון, למיתה. ומסרח בת אשר שבקשה מאנשי אָבֶל למסור לה את שבע בן בכרי ליואב, שם במדרש לא כתוב שהיו מוכנים למסור אנשים להריגה על ידי גורל רק לפי מה שהסכימו אנשי העיר (עיין מדרש רבה ויגש פרשה צד, ט). וכבר למעשה דחה החזון איש (יו"ד סי' סמ אות א) את דברי התפארת למשה מהלכה.

ועל כן צריך לומר שיש שלשה סוגי גורלות:

א. לדעת הקורות והעתידות, ועל גורל זה כתב המחבר שאין שואלים בגורלות והשואל עובר על תמים תהיה.

ב. גורל לחלוקת שותפים שנעשה בהסכמת הצדדים לבירור חלקם ובחלקים שווים אינו גורל אלא בירור, ומותר, ולדעה שמועיל הגורל אפילו לקנין, זה כי ודאי נדבק בגורל גם ההשגחה העליונה.

~~~ דעה ברורה ~~~

ג. גורל לחייב אדם על מעשה שעשה כמו בעבן ויהונתן אינו מועיל אלא בצירוף רוח הקודש, ואסור לעשותו בזמניו.

ויש מי שחידש (תשובה לרב יהודה רוזנברג ז"ל הנדפס בסוף ספר גורל העשריות שהוציא לאור) שסוג גורל האסור הוא עניין האסטרוולוגיה [שמבימים בגרמי השמים, שמש ירח וכוכבי לכת] שעל ידו נודע מזל וגורל האדם, אבל סוג גורל של הטלת פתקאות אינו עניין לגורל האסור ומותר לעשותו בשלשה תנאים.

א. לשאול על עניין התלוי בידו האם לעשותו או לא, ואינו תלוי ביד אחרים ולא במזלו או שאר גורמים שמימיים [וכמו האם יסע למקום פלוני], אבל לא לדעת מה שיעשה בעתיד, או מה שנעשה בעבר, או מעשיהם של אחרים, או אם יחיה או ימות אם יצליח או יפסיד וכדומה.

ב. שמקדים קביעת הסימן מראש על מנת לסמוך עליו, אבל לא על סימן הבא מאליו המזדמן מעצמו.

ג. וכל זה בתנאי שיתפלל על הדבר שמן השמים יעזרוהו לכיין אל האמת. אבל דבר זה חידוש גדול הוא, ולא הזכירו הראשונים והאחרונים כלל, ולכולם גורל על ידי פתקאות הוא עניין הגורל שהזכירו בספרי, ולכן נדחו דבריו מהלכה.

ולכן כל אותם הספרים שמופיע בהם כל מיני סוגי גורלות, אסור לעשותם, ומה שמיחסים אותם לגדולי קדמונינו, כבר חוקרי התולדות וספרות עמנו פקפקו בזה וכתבו שעושרם

בכתבי גויי הארצות (נכפי שכבר בנו של הרב רוזנברג ז"ל המוציא לאור את כתבי גורל העשריות כתב בעצמו בהקדמת הספר, שהכתבים עם אותיות וטבלאות הגורלות הללו הגיעו לאביו לא בלשון עברי אלא בלשון ערבית ופרסית, ואין שום מקור שהם מכתבי הגאונים. והרואה האריכות שבהם יראה שאין זה כסגנון לשון הגאונים. ועיין אוצר הספרים לבן יעקב ערך גורלות, ובאור החיים [מיכל] בערכו של הראא"ע בהגהה שבעמוד פב. וכל זה כתבתי על פי הספר הנפלא תמים תהיה השלם).

ולפי זה אסור לעשות גורל כדי לגלות מי הוא הגנב, אפילו חושד בכמה בני אדם וחושב שאחד מהם הוא הגנב. וכן אסור לעשות גורל לדעת האם יצליח בשידוך או בעסק, ואין היתר להשתמש בגורלות אלא כדי לעשות חלוקה בחלקים שווים.

(ה) משום שנאמר תמים תהיה עם ה' אלוקיך. והרמב"ם לא מנה מצות תמים תהיה במנין מצוות עשה, אלא יש בה חומרת לאו מהתורה (מהרש"ל על פי דעת הרמב"ם). ובהשגות הרמב"ן (לספר המצוות במצוות עשה שהוסיף מצוה ח) מנה אותה למצוות עשה, והוא שנייחד לבבנו אליו יתברך, ושנאמין שהוא לבדו עושה כל, והוא היודע אמיתות כל עתיד, וממנו נדרוש הבאות מנביאיו או מאנשי חסידיו [פירוש: מהכהן הלבוש באורים ותומים] ולא נדרוש מאוברי שמים, ולא מזולתם, ולא נבטח שיבאו דבריהם על כל פנים. אבל אם נשמע מהם דבר נאמר הכל בידי שמים, כי הוא משנה מערכת הכוכבים והמזלות כרצונו (וכעין זה כתב בפ' שופטים יח, ג). וגם רבינו יונה בשערי תשובה (שער השלישי אות פו) כתב

שהוא מצוות עשה (כמו שפירש דבריו בחרדים פ"א מצות עשה מהתורה התלויים בלב מצוה שניה. וכן היא דעת הסמ"ק יום א במצות התלויות בלב מצוה י). ועוון השאלה בדברים אלו היא אחד מסיבות המונעות את הגאולה ומגבירות צרות הגלות, ולכן היתה זו ראשית ציוויו יתברך לאברהם אבינו עליו השלום בכניסתו לברית, שיהיה תמים עמו, שהרי זה יסוד הדת, שרק באמונה

~~~ דעה ברורה ~~~

ובטחון שלם בו יתברך לבדו נאמין, ואין עוד מלבדו ממש (ש"ת זכרון יהודה לרבינו יהודה בן הרא"ש סי' צא).

(ו) שנאמר תמים תהיה. ולכן מי שאומר אני אראה אותך בפס יד דברים העתידים לבוא עליך, אסור משום מעונן, ולוקה שהרי עשה מעשה (לחם משנה עבודה זרה פ"א ה"ט והביאו בכרם שלמה). ומצאנו שהראשונים היו יודעים בחכמה זו של הכרת הפנים ושרטוטי היד [ובעברית: כירומנטיה] (כמבואר בתשובת הגאונים סי' קכב שכתבו, שהם מעשה מרכבה, ואין להם רשות להעבירם אלא לאנשים ידועים להם, וכן כתב הרמב"ן פ' בראשית על הפסוק, זה ספר תולדות אדם, ובפסוק, זכר ונקבה בראם, מרבינו שרירא גאון) והיו מוסרים למי שראוי לכך, ולא זכינו בהם (הרמב"ן שם) וכל אלו הדברים וכיוצא בהם חכמות ישנות ואמיתיות הן, ומקובלות ביד מקבלי התורה, וכשאבדנו, אבדו החכמות עמנו, ונשאר זכרם בשיבוש ביד מועטים (הרמב"ן בדרשות דרוש תורת ה' תמימה עמוד קסא).

והגם שאנו זכינו למה שאמרו חז"ל על הפסוקים הללו כמבואר באורך בזוהר הק' וכבר פירושו עניניהם גדולי המפרשים (עיין להרמ"ק באור יקר והובא גם בספר אור החמה) מכל מקום הם ככל סודות התורה שנתפרשו בזוהר הק' ופנימיות כוונתם נסתרה ממנו ובפרט שימוש המעשיות, וכבר האר"י הק' ז"ל לא רצה למוסרה להרח"ו ז"ל (שבחי האר"י השלם והמבואר עמוד כא) ובודא גם הרח"ו ז"ל ידע מה שכתוב בזוהר הק' רק רצה לדעת אופן השימוש בהם, וזה מה שלא רצה רבו האר"י ז"ל לגלותו.

וכבר כתב החיד"א (מדבר קדמות אות כז מספר אור החמה תחילת פרשת יתרו בשם הרמ"ק) כי חכמת פרצוף הפנים אינה חכמת ניוחש אלא חכמה נפלאה תלויה במידות עליונות ובריאת הנשמה וכו', ואין עיקר החכמה להכיר בני אדם ועניינים ח"ו אלא לדעת פגמי וחסרונות הנפש, לעורר האדם בתשובה ולתיקון מעשיו.

ומה שאנו רואים אנשים שסומכים על דעתם ואומרים לפי ציורי כפות הידים העבר והעתיד, ואומרים שזה קו החיים וזה קו העושר, בעונותינו הרבים הפכו חכמה נשגבה של תורה לדברים של מה בכך, והוא רחום יכפר עון (תמים תהיה אות כד).

(ז) תמים תהיה. ולכן גם לא ישאל בשאלות חלום, שידע איזה אשה יקח, ובאיזה דבר יצליח, וכמה שאלו וסופם שהמירו דת או נפלו בחולי רע או זרעם, ולא יבקש שאחרים יעשו לו, ואין טוב לאדם אלא יתפלל להקדוש ברוך הוא, ואם יצא לדרך לא יאמר השבעת מלאכים לשומרו בדרך, אלא יתפלל לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא (ספר חסידים סי' רה). ואפילו בשביל פיקוח נפש לא יעשה כן (ספר חסידים סי' תרט וסי' אלף קעג) וכן פסקו האחרונים (ש"ת חיים ביד סי' לא, ש"ת רב פעלים ח"ג חיו"ד סי' ל). ואפילו שמצאנו

לראשונים ששאלו שאלת חלום (כנזכר באבן עזרא שמות יד, יט. ובאגרות הרמב"ם אגרת סתרים והביאו בשושן סודות דף לא ע"א, ובפירוש לספר יצירה להר"מ בוטריל פ"ד משנה ב, ובברית מנוחה דרך השביעית דף מט ע"ד, וברבינו בחיי נצבים על הפסוק הנסתרות, ובשער היחודים להרח"ו ז"ל פ"ז דף ח ע"א, וכל ספר ש"ת מן השמים להר"י ממרוש מיוסד על שאלת חלום) אולי דעת הספר חסידים שבזמן הזה אין אנו ראוים לכך. ועוד שהם שאלו בענייני תורה וספקות לתועלת הכלל והספר חסידים אסר לשאול איזה אשה יקח ובענין פרנסתו שהם לטובתו הפרטית (תמים תהיה אות כג).

שלחן ערוך

יז

לְשָׁחַל (ט) בְּקוֹסְמִים (י) וּמִנְחָשִׁים (יא) וּמִכְשָׁפִים (פסקי מהר"י סי' צ"ו). בְּנִהְגוֹ (יג) שְׁאִין (יד) מִתְחִילִין (טו) בְּב' (טז) וּבְד', וְאִין (יז) נִשְׁאִים נָשִׁים אֶלָּא (יח) (יט) בְּמִלּוֹי (כ) הִלְבְּנָה.

~~~ דעה ברורה ~~~

(ח) **דאסור לשאול**. ואפילו לצורך חולה שיש בו סכנת אבר, איסור גדול הוא לשאול במכשפים וכדומה, ורק כשיש סכנת נפשות מותר, או אם בא לו החולי על ידי כישוף או מקרה ורוח רעה (מהרש"ל וכן משמע מסקנת הש"ך סק"א, ובית לחם יהודה סק"א). והזהר (ח"ג דף נא עמוד א-ב) החמיר שלא להתרפאות מהכישוף אפילו לחולה שיש בו סכנה (ב"ח). וכל שומר נפשו ירחק מהם (פתחי תשובה סק"ב בשם המשכנות יעקב סי' לט) ורק לחולה הותר (פסקי מהרא"י שהביאו הרמ"א שם).

(ט) **בקוסמים**. שעושה מעשה, עד שמסיר ומפנה מחשבתו מכל הדברים, עד שיאמר הדברים העתידיים להיות. ויש שמשתמשים בחול, או באבנים, ויש שגוחה לארץ וצועק, ויש שמסתכל במראה של ברזל או של עששית ומדמה ויאמר, ויש מי שאוחז בידו מקל ונשען עליו ומכה בו עד שתפנה מחשבתו ומדבר (טור בשם הרמב"ם פ"א פ"ו), או כמו מי שעושה נקודות נקודות בכתב או בחול וכדומה, ומודיע על ידי כן העתידות (בית יוסף בשם רבינו ירוחם) וכן מי שלוקח קסמים מעץ ומקלפו מצד אחד וזורק הקיסם קודם צאתו לדרך וכדומה, ולפי צד נפילת הקיסם, מדמה האם טוב לעשות את המעשה שרוצה לעשות או לא, ועל שם הקיסמין שזורק נקרא קוסם (בית יוסף בשם הסמ"ג).

(י) **ומנחשים**. וענינו יתבאר בסעיף ג.

(יא) **ומכשפים**. וכולל כל עניני הכישוף שהוא מעשי כישוף, מעשי שדים, אוב, ידעוני, מעונן, מנחש, קוסם קסמים, חובר חבר, דורש אל המתים, אוחז את העינים.

(יב) **ומכשפים**. משום שנאמר תמים תהיה, ואינו איסור ממש (מהר"י בפסקים סי' צו). אבל לעשות מעשה, בקסמים, וניחוש, וכישוף, אסור מהתורה (ש"ך סק"א). וכשעושים על ידי עישון או קטורת גם הנשאל באזהרה. ואפילו שלא על ידי קטורת, אסור, ואפילו אומר אמירות סתמיות כמו שרי שמן, שרי ביצים, שרי בוהן (מלשון הש"ס סנהדרין קא). על ידי השבעת שמות הקודש, וירא שמים יתרחק אפילו מזה (הרדב"ז סי' תה, ושיורי ברכה סק"ב).

וכתב בספר החינוך, דע כי עניין הכישוף רע מאוד, וגורם כמה תקלות לבני אדם, והוא נגד חפץ הבורא שחפץ בשובו ושיתנהג העולם בדרך הטבע שהוטבע בתחילת הבריאה, וזה בא לשנות הכל. והכישוף הוא, שהקדוש ברוך הוא שם בתחילת הבריאה לכל דבר מדברי העולם טבע לפעול פעולתו טובה וישרה לטובת בני אדם אשר ברא, וצוה כל אחד לפעול פעלו למיניהו, וגם על כל אחד ואחד מדברי העולם המשיל כח מלמעלה להכריחו על מעשיהו, כמו שאמרו חז"ל אין לך כל עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה שאומר לו גדל. ומלבד שעושים כל אחד ואחד בטבעו, יש להם פעולה אחרת בהתערבם מין מהם עם מין אחר, ובמלאכת התערובת יש בה צדדים שלא הורשו לבני אדם להשתמש בהם, כי יודע אלוקים שסוף המעשה היוצא לבני אדם באותם צדדים רע להם. ועוד יש באותם צדדי התערובת והתחבולות האסורות לעשות עניין אחר שנאסרו בעבורו, לפי שכח אותו תערובת עולה כל כך שמבטל מפעולתו לפי שעה כח

~~~ דעה ברורה ~~~

המזל הממונה על שני המינים. למשל המרכיב מין בשאינו מינו יתחדש לברוא מין שלישי, נמצא שביטל ההרכבה כח שניהם. וזהו שאמרו חז"ל שאסרה התורה את הכשפים לפי שהם מכחישים פמליא של מעלה ושל מטה (סנהדרין סז), כלומר שכוחן עולה לפי שעה יותר מכוח הממונים עליהם. ומעשה הכישוף אפשר לעשות גם בלי מעשי שדים, ולפעמים גם השדים עושים אותם, והם הנקראים מלאכי חבלה, לפי שענין הכישוף לעולם אינו נעשה רק לחבל (חינוך מצוה סב).

ויש מכשפים שהיו נותנים עצם של מת בנחירים של האף או תחת בית השחי והיו מדברים (כמבואר ברש"י בראשית מא, ח, שלכן נקראו חרטומים) ואין המכשף יכול לשלוט בבריה פחותה מכשעורה (רש"י במכת כינים) וכשעושה הכישוף צריך לעמוד על הארץ (ירושלמי חגיגה במעשה של שמעון בן שטח שאמר שירימו את השבעים נשים המכשפות מהארץ, וגם במכת כינים שכל עפר הארץ היה כינים לא שלטו המכשפים כמבואר בפירוש הרא"ש על התורה). ומים מבטל הכישוף (סנהדרין סז): וכמה מיני כישוף מצאנו בתורה הקדושה, בעל אוב שמעלה את המת מן הארץ ומושיבו בשחיו מתחת זרועותיו ומדבר מבין פרקי אצבעותיו או ברכיו או בין אצילי ידיו או מעלהו בזכרו (סנהדרין סה). וכן השואל בגולגולת המונחת על הארץ (סנהדרין עה: ולסמ"ק מצוה קמב, זה אינו בעל אוב אלא דורש אל המתים), וידועני המכניס עצם חיה ששמה ידוע בפיו והעצם מדבר (רש"י פ' קדושים ד"ה אל תפנו) ואין האוב עונה בשבת (בעל הטורים). ויש עוד כמה מיני כישוף והם קוסם קסמים מעונן ומנחש וחובר חבר ודורש אל המתים. וענינם וכל פרטיהם יתבארו בסיעתא דשמיא בסימן זה.

ונחלקו הרמב"ם (הלכות עבודה זרה פ"א ה"ז) ושאר המפרשים האם האיסורים שנזכרו בתורה מעונן מנחש ומכשף יש להם בכלל אחיזה במציאות או לא. שהרמב"ם כתב, ודברים האלו כולן דברי שקר וכזב הן, והם שהטעו בהן עובדי עבודה זרה הקדמונים לגויי הארצות כדי שינהגו אחריהם, ואין ראוי לישראל שהם חכמים מחוכמים להימשך בהבלים אלו, וכל אלו שאסרה התורה אינם דברי חכמה אלא תהו והבל שנמשכו בהם חסרי הדעת ונטשו כל דרכי האמת. והרמב"ן (שופטים יח, ט) חלק וכתב, דע והבן, כי הבורא יתברך ברא הכל מאין, עשה העליונים מנהיגי התחתונים אשר למטה מהן, ונתן כח הארץ וכל אשר עליה בכוכבים ובמזלות, לפי הנהגתם ומבטם בהם, כאשר הוא מנוסה בחכמת האיצטגנינות, ועוד עשה על הכוכבים והמזלות מנהיגים מלאכים ושרים שהם נפש להם (וכן כתב בדרשותיו דרוש תורת ה' תמימה). ורוב הפוסקים נמשכו אחר הרמב"ן.

וכבר כתב היראים שאנו לא יודעים מה זה כישוף (יראים סי' קלט) ויש שאומרים שכישוף כבר אינו קיים בעולם (תפארת ישראל סנהדרין פ"ז בועז אות ג, בשם רבי יעקב חגיז ז"ל בעל עץ חיים, ושר"ת נחלת שבעה סי' טו).

(יג) שאין מתחילין בשני וברביעי. מפני שיום שני הוא במזל לבנה שאין מלאכה בו כהוגן, ויום רביעי שהוא תחת ממשלת מזל מאדים (באר הגולה, וט"ז סק"א) ועוד שבשני לא נאמר בו כי טוב שבו נבראו גיהנום, וכן מזל חמה ומאדים שהם משורשו, וברביעי כתוב מארת חסר שאז נברא מזל שבתאי ולבנה ובחסרונה היא רעה, ועוד שביום שני

~~~ דעה ברורה ~~~

נברא הס"מ שהורג הגדולים וביום רביעי נברא לילית-לית שהורגת הקטנים [כמבואר בתענית כ"ז שביום רביעי מתענים על התינוקות, ובפסחים ק"ב בלילי רבעיות] (זוהר הק' ח"ג דפים רלד, רפא) אך אינו אלא משנת חסידים (באר הגולה). ואין בזה משון איסור מעונן שאומר יום פלוני יפה לצאת ושעה פלונית יפה, כי כשאומר יום פלוני יפה הוא מייחס את ההצלחה ההיא אל היום והמזל בעצמו, אמנם מגלגלים זכות ליום זכאי וחובה ביום חייב אבל יכול להיות להיפך ולכן כשנמנע מלהתחיל בשני ורביעי ויש להם טעם למה נמנעים בהם הרי הוא כאומר שיום זה הוא יום חייב שבו יש סיכוי שיגלגלו בו את החובה אבל אין הדבר חייב להיות כן, ולכן מותר (עושה שלום [מארגונאטון] מערכת האל"ף ד"ה אין מתחילין דף א עמוד ג מדפוס שלוניקי תק"ע).

(יד) מתחילין בשני וברביעי. אפילו לצאת לדרך (ספר הזכירה עניין תפילת הדרך) ואפילו ללמוד לא מתחילים ומסיימים בהם, כיון שלא נאמר במעשה בראשית בבריאתם האות פ' שהיא מרמזת על הכתוב פיה פתחה בחכמה, ולכן יהיה הפה סתום בהם מלפתוח בחכמה, וכן אין לסיים בהם כיון שבסיום נהגו להתחיל מסכת חדשה (הרוקח סי' ריו) אך מהזוהר (עקב דף רעג) משמע שלדבר מצוה לשם שמים אין חשש. וגם יש אומרים שרק בדבר הרשות אין להתחיל אבל לדבר מצוה אפילו אינה מצוה גמורה מתחילים (רוח חיים סק"א ובקול קול יעקב [המבורגר, נדפס תע"ב] על סעיף ב הביא ראייה לזה מבנין בית המקדש), ולכן יכול לעשות בו סיום מסכת שהיום עצמו נהפך ליום טוב (ש"ת אפרקסטא דעניא ח"א סי' יז). וכשצריך להתחיל בשני וברביעי יעשה איזה פעולה קטנה ביותר לפני יום שני ורביעי ויחשב להתחלה (ש"ת דבר אליהו סי' לז). ויש אומרים שכל זה כשרוצה לבנות בית וכדומה אבל בנישואין יש אומרים שביום רביעי אין קפידא שהרי משנה שלימה שנינו בתולה נישאת ליום הרביעי (רוח חיים סק"א).

(טו) בשני וברביעי. ויש מי שאומר שהגם שאפשר להקל בשני יש להחמיר ברביעי (שיורי ברכה סק"ג מספר דרך חיים). ויש אומרים שאין מתחילים בשני ואין מסיימים ברביעי (בית הלל סק"א, שיורי ברכה סק"ב מהזוהר ברעיא מהימנא פ' עקב דף רעג, וטעמו של הזוהר משום שהם ימים זוגיים והוא בכלל סכנת הזוגות).

(טז) וברביעי. ומנהג העולם שלא מתחילים בתאריכים א-ג-ה לחודש (רוח חיים סק"ב מפרי האדמה ח"א הלכות דעות). ויש מי שכתב שאפילו המקפיד באל"ף לחודש, בראש חודש ניסן שהוא יום גדול אין להקפיד (רוח חיים שם). ויש שמקפידים כן אפילו בנסיעה ממקום למקום, ומי שלא מקפיד לא מקפידים עמו אפילו אם נושא אשה בתאריכים הללו (ש"ת אבני צדק חיל"ד סי' מד).

(יז) נושאים נשים. ומשמעות הפוסקים שהכוונה על כניסה לחופה שלא יהיה אלא במילוי הלבנה אבל במקומות שנהגו לקדש ולומר ברכת אירוסין ואחר כמה ימים כונסים לחופה יכולים לומר ברכות האירוסין בחסרון הלבנה והכניסה לחופה במילואה, אבל יש מי שאומר להיפך שעיקר הקפידא על שעת הקידושין אבל יום הכניסה לחופה יכול לעשות גם בחיסור הלבנה (שדי חמד בחלק משנת חכמים סי' קיח).

(יח) במילוי הלבנה. פירוש: בעוד שהלבנה מתחילה להתמלאות, וזה מתחילת החודש עד שהלבנה מתחילה להיחסר (ולא כמו שמשמע פשוט הלשון, באמצע החודש כשהלבנה מלאה, כי אם כן אי

שלחן ערוך

הגה: וְלֹכֵן נִהְיָו גַּם כֵּן (כא) לְהַתְחִיל לְלַמֵּד בְּרֵאשׁ חֶלֶק, פִּי אֶף עַל פִּי שְׁאִין נְחוּשׁ יֵשׁ סִימָן (סמ"ק סִימָן קל"ו). בְּמֵה שְׁאֶדֶס יוֹדֵעַ שְׁהוּא פִּנְגֵּד הַמִּזְל, לֹא יַעֲשֶׂה וְלֹא יִסְמָךְ עַל הַגֵּם, אֶלֶּל (כב) שְׁאִין

~~~ דעה ברורה ~~~

אפשר להינשא אלא רגע אחד בחודש, ברגע שהיא מלאה, וזה לא יתכן, כמו שביארו בכרם שלמה אה"ע סי' סד ובשדי חמד מערכת חתן וכלה אות כא ד"ה וראיתי) ולפי זה שיטת המחבר כהרמ"א שכתב באבן העזר (סי' סד סעיף ג) בשינוי קצת, וזה לשונו: נהגו שלא לישא נשים אלא בתחילת החודש בעוד שהלבנה במילואה, עד כאן. ונחלקו עד מתי נחשב מילוי הלבנה, יש שאמרו עד י"ח לחודש (סגולות ישראל מערכת נ אות לא שכן מנהג מקומו) ויש כתבו עד כ"ב לחודש (ליקוטי מהרי"ח סדר נישואין מספר נדרי זריזין בקונטרס יוסף דעת שכן נהגו בק"ק בראד, ושער יששכר מאמר ירחים אות ב).

(יט) במילוי הלבנה. ואינו בכלל נישואין, אלא לסימן טוב שהנשואין יהיו מלאים ולא בחיסרון, וכדרך שמושכים יין בצינורות לפני חתנים, וגם מלכים היו מושחים ליד המעיין, לסימן שימשך מלכותם (ש"ת הרמב"ן סי' רפג והביאו שלחן גבוה סק"ג). ולכן יש מי שאומר שמנהג זה הוא רק לבחור שנשא בתולה, אבל באלמן ואלמנה לא מקפידים כלל (כמו שלא עושים אצלם שאר סימנים למזל טוב, ש"ת מעשה אברהם חלק אה"ע סי' ה דף קעו ע"ד). ויש מי שפקפק בטעמו (שדי חמד באסיפת דינים מערכת חתן וכלה אות כא).

(כ) בירור הלכה: נהגו שאין מתחילין בשני וברביעי ואין נושאים נשים אלא במילוי הלבנה. ולשון נהגו משמעותו, שהעם נהגו כן ויש להם על מה לסמוך, וראוי לעשות כן, אבל אין כל הפוסקים מודים בו. אבל כאן שכתב המחבר ב' דברים שנהגו ועל שאין מתחילים בשני ורביעי לא מצאנו שום פקפוק, אם כן גם המנהג שאין נושאים, יגיד עליו ריעו, שאין בו שום פקפוק, וכבר קיימו וקבלו עליהם המנהג הזה. אולם בשו"ת יהודה יעלה (חאה"ע סי' כד) כתב נגד המנהג, וכתב, שגם המחבר לא כתב לנהוג כן, אלא שנהגו כן בזמנו ואין למחות בהנהגה כן משום מעונן, ולכן לא כתבו המחבר אלא כאן בהלכות מעונן, ולא באבן העזר בדיני קידושין, ואך הרמ"א העתיקו באבן העזר כמוכיר שאין למחות בהנהגה כן משום נישואין, וראיה מאין נושאים נשים במועד, ומאו"ח סי' תקנא סעיף ב שאין נושאים משבעה עשר בתמוז, ומה צריך לומר הלכות אלו, והרי אין הלבנה במילואה, ועל כן אין להקפיד בו לעת הצורך (וכן כתב באורי וישעי סי' א) ועל כרחך שחילוקי מנהגים יש בדבר (שדי חמד באסיפת דינים מערכת חתן וכלה אות כא). ומנהג כמה ק"ק להקפיד בזה בכל חודש, ומנהג כמה ק"ק להקפיד בכל השנה לבד מכמה חודשים הידועים להם, ומנהג רוב העולם שלא להקפיד (ולדעת הערוך השולחן אה"ע סי' סד אות יג כן יותר מוב משום תמים תהיה. ובקיצור שולחן ערוך סי' קסו סעיף ג כתב שעל כל פנים אין לעכב את הנישואין משום זה. ובמקנה בסוף הספר על השו"ע סי' סד סעיף ג כתב שמלשון הרמ"א ונהגו משמע שאין זה רק מנהג ולא איסור כלל).

(כא) להתחיל ללמוד בראש חודש. שהוא סימן טוב. וכך נהגו הקדמונים להתחיל המסכת בראש חודש כדי לחכות לבני חוץ לארץ ולסימן טוב, אך שלא יסובב על ידי זה ביטול תורה (סמ"ק סי' קלו. והרמ"א שינה מלשון הסמ"ק, שהסמ"ק כתב, להתחיל המסכת, והרמ"א כתב להתחיל ללמוד, כיון שחשש שאולי אם לא יתחיל בזמן המוצלח לא יוכל בכלל לקיים מצוות תלמוד תורה, דברי יציב י"ד סי' נח אות ד). **(כב) שאין לחקור אחר זה.** וכן אין לחקור אחר צל הלבנה בהושענא רבה (ש"ך סק"ב, וכמבואר באו"ח סי' תרסד סעיף א ברמ"א).

שלחן ערוך

כא

לחקר לאחר זה משום תמים (כג) תהיה (דברים יח, יג) (פסוקת קמ"ו סימן רפ"ו) (כד) קמו (כה) שנתקצח. וְהָאָמֵר: (כו) פתי נפלה מפי, או מקלי מדי, או בני קורא לי מאחרי, או

דעה ברורה ~~~

(כג) תהיה. וזה כדעת הרמב"ן (בשר"ת המיוחסות סי' רפג והובא בבית יוסף) שהאיצטגניות [חכמת האסטרולוגיה] אינו בכלל נחוש, והיא חכמה אמיתית אלא שאסור לשאול בה משום תמים תהיה אבל אם שמע דבר מאנשי חכמה זו צריך לחוש לדבריהם ולא לסמוך על הנס, ולחוש, היינו להרבות בזכיות כדי להינצל מהם. ודעת הרמב"ם שאסור לשאול בחוזים בכוכבים אפילו על ידי חכמת האיצטגניות (עבודה זרה פ"א הלכה ח-ט), ונראה שהגם שהמחבר בסעיף א סתם וכתב שאין שואלים בחוזים בכוכבים, מכל מקום בסעיף ב כתב נהגו שאין מתחילים בב' וד' ואין נושאים נשים אלא במילוי הלבנה. הרי שסובר כרמב"ן שיש לחוש להם.

(כד) בירור הלכה: כמו שנחבאר. והנה בחכמת האיצטגניות והמזלות [חכמת האסטרולוגיה] יש כמה חילוקים האסורים והמותרים, מצד אחד נראה שגם חז"ל מודים שתלוי בהם הצלחת בני אדם, כמו שאמרו (שבת קנו.). מפנקסו של רבי יהושע בן לוי כפי היום שבו נולד האדם כן מזלו, ומזל יום גורם. ורבי חנינא סובר שמזל שעה גורם, בחלוקת באיזה כוכב היתה אותה השעה. ולא מצאנו על זה שום חולק. וכן אמר רבא (מועד קטן כח.) חיי בני ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא (ועיין שם תוספות בשבת קנו: שישבו דעתו עם הדעה שאין מזל לישראל) וכן אמרו אמר רב סימון אין לך כל עשב ועשב שאין לו מזל ברקיע, שמכה אותו ואומר לו גדל (בראשית רבה י, ו) והמבקר את החולה נוטל אחד משישים מחוליו ודוקא בבן גילו שנולד באותו המזל (נדרים לט: לפירוש הר"ן). הרי לנו שהמזלות משפיעים על הנבראים, שכן סיבב הבורא יתברך את ההנהגה הטבעית כפי שורשם שבכוכבים ומזלות. אולם נחלקו חז"ל האם ניתן לשנות את גזירת המזל על ידי תפילה תשובה וזכויות או לא. ובוה חולקים רבי חנינא ורבי יוחנן (בשבת שם) שרבי חנינא אמר מזל מחכים מזל מעשיר ויש מזל לישראל. ורבי יוחנן אמר אין מזל לישראל. ונחלקו האם אפשר לשנות המזל על פי זכות (כפירוש רש"י שם) וכדעת רבי חנינא מצאנו שאמר לו הקדוש ברוך הוא לרבי אלעזר בן פרד בחלום על רוע מזלו, שאם יחריב את עולמו ויחזור ויברא אותו מחדש אפשר שיזדמן לידתו במזל טוב (תענית כה.).

ואין שיטה זו מכחשת כלל גדול מעיקרי האמונה שכל הצלחת האדם תלוי לפי מעשיו בבחירתו בין טוב לרע כמפורש בתורה בכמה מקומות ובחרת בחיים, ולפי שיטה זו הכל תלוי במזל. כי הפשט הוא כפי שכתב הרשב"א (ח"א סי' קמח וסי' תמ) שיעודי התורה הם לגבי הכלל שהם נידונים לפי זכויותיהם, ואין למזל שליטה עליהם, אבל כל יחיד תלוי הצלחתו במזלו ואין המזל משתנה לפי זכויותיו (וכן כתב המהרש"א בשבת שם).

אולם המאירי (שם) מחמת קושיה זו כתב שהסוברים יש מזל אינו על פי הלכה, והעיקר שאין מזל לישראל (וכן פסק הרמב"ן במיוחסות סי' רפג. וכן נראה שהבינו התוספות בשבת קנו. ד"ה אין).

וכדי לישב זה יש לומר כמו שכתב הרמב"ן (במיוחסות סי' רפג), שיש חילוק בין מבעי המזלות לחכמת האיצטגניות, שהם מודיעים על ידי מבטי הכוכבים של שנאה ואהבה, ודבריהם מדויקים יותר בדיוק נמרץ והוא האופן האסור משום תמים תהיה, ולכן השומע מהם על כל

~~~ דעה ברורה ~~~

פנים צריך לחוש לדבריהם, אבל המתחסד ומאמין ובוטח בה' בכל לבו אינו צריך אפילו לחוש, מה שאין כן רבי יהושע בן לוי ורבי חנינא אשר רק לפי כללי מזל יום ומזל שעה הודיענו תכונות ומבטאות וסימני הצלחה ולא עתידות וגם התכונות והמבטאות אינם בדיקנות, ואינו משנת חסידים לחוש לזה.

ולפי זה מה שכתב המחבר אין שואלים בחזוים בכוכבים, הכוונה לשאול ממדענים על פי מבטי הכוכבים גם בענייני עתידות, ואיסורו משום תמים תהיה. אולם אם לא שאל והודיעו לו מעצמם צריך לחוש לדבריהם. ולרמב"ן יותר טוב להיות תמים לגמרי ולא להתעניין כלל מה שהם אומרים, ונקרא חסיד. אבל מותר לחקור אחר עניני מידותיו ומבטאותיו על ידי המזל, אבל לא על עניני עתידות כלל [גורל העשיריות למוהר"ר יהודה רחובנברג ז"ל ווארשא תרס"ד].

ועוד יש בחזוים בכוכבים סוג שמנחשים בכוכבים (כמבואר בסנהדרין סה:).

ובענין מזל לישראל כתב האבן עזרא (דברים ד, יט) דבר מנוסה כי יש לכל עם ועם כוכב ידוע ומזל, וכן יש לכל עיר ועיר, וה' שם לישראל מעלה גדולה להיות ה' יועצם, ולא כוכב להם, והנה, ישראל נחלת ה'.

גם רבינו בחיי (דברים לא, מז) כתב, מה שאמרו אין מזל לישראל, אין הכוונה שלא יהיו המזלות גורמין לישראל, שהרי אמרו בפירוש מזלו גורם, אבל הענין שישאל אינן מסורים תחת ממשלות המזלות, לפי שהכוכבים וכל העולם נבראו בשביל צדיקים, ואם כן איך יתמנה השפל על העליון ממנו, והעלול על העילה. אמנם הם ממונים על העובדי כוכבים, כי כל כוכב ממונה על אומה שלו. ועוד הוסיף בספרו כד הקמח (עמוד פג) על מה שכתבו בפסיקתא (רבה פרק ד) פירושם לשמות המזלות, וזה לשונו: ופקח עיניך וראה כי בא הרמז הזה בשמות המזלות, ללמדך, כי אף על פי שכח המזלות גדול מאוד, ושהם פועלים פעולתם משעת ימי בראשית, והעולם השפל מתנהג בהם, הנה יש עליהם כח עליון, הוא כח ה' יתברך.

ויותר ביאר בדרשות הר"ן (דרוש השמיני) שלבטל את המזל אפשר בכמה אופנים, או שיעבור למקום שהמזל לא ישפיע, או שיחסן עצמו מפני השפעת המזל, או שיבטל את השפעת המזל עצמו, וכמו מי שרוצה להנצל מהאש יכול לעמוד רחוק מהאש, או שיוסוך עצמו בדם הסלמנדרה, כדי שלא תזיקהו האש (כמבואר בחגיגה כו:). ולכן גם לרבי חנינא שיש מזל לישראל מכל מקום אפשר שינצל מרעת המזל על ידי שהקדוש ברוך הוא ישים בלב עושי רצונו לעשות פעולות שינצל מהם מרעת המזל אף על גב שהמזל עצמו לא ישתנה השפעתו.

גם האבן עזרא (שמות לג, כא) פירש כן שאם נגזר על פי המזל שהנהר ישמוץ את העיר וימותו כל אנשי העיר, ואם בני העיר ישובו בתשובה הקדוש ברוך הוא יסובב שכולם יצאו מן העיר ביום אחד להתפלל ובאותו היום שטף הנהר את העיר וניצלו כולם, ונמצא שאמנם שטף הנהר את העיר על פי המזל ולא השתנה השפעת המזל, ומכל מקום אנשי העיר ניצלו בזכות מעשיהם. וזהו נמי ההנהגה של ניסים נסתרים שהקדוש ברוך הוא מסובב בדרך

הטבע להצילים (ובענין ההשגחה הפרטית על כל אחד, עיין מורה נבוכים פנ"א).

והרבה מרבתינו הפליגו איך שעל ידי תפילה משתנה המזל (שו"ת הרשב"א ח"ה סי' ג, וספר חסידים סי' קל, ובמהרש"א קידושין כט שכוח התפילה פועל כמבט. וכמו שאמרו בירושלמי תענית פ"ד ה"א המרבה להתפלל נענה).

שלחן ערוך

כג

~~~ דעה ברורה ~~~

ובזוהר (במדבר באדרא רבא דף קלג ע"ב) אמרו שמה שאמרו על כוחות המזלות, אין הכוונה על המזלות התחתונות שבכוכבי שמים, אלא למזל עליון שסודו וכו' (ועיין עוד באור ישראל פירוש לתיקוני זוהר דף סז ע"א מהמגיד מקאנוניץ וצ"ל).

וגם בתפארת ישראל [יכין ובועז למשנה בסוף קידושין] כתב, שאין הכוכבים והמזלות אפילו אמצעי בין גזירת הבורא יתברך לבין הבריות התחתונות להנהיגם, ואפילו לא הנהגה טבעית, ופירוש מזל שהזכירו חז"ל, רצו לומר גזירת מלך מלכי המלכים, ושכל דברי חז"ל בע"ס ובמדרשים שמודים לדברים אלו אינם כפשוטם.

וכבר כתב הרמב"ן (שמות יג, יב) שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דבריו ומקרינו שכולם ניסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם בין ברבים בין ביחיד אלא אם יעשה המצוה יצליחו שכרו, ואם יעבור עליהם יכריזו עונשו, הכל בגזרת עליון. (שמות ו, ב) שאם יונח האדם למבוע או למזל לא יסיפו בו מעשיו ולא יגרעו ממנו, והיינו שמעשים אינם יכולים להשפיע כלל על טבעו ומזלו, וכל השכר והעונש בעולם הזה שמבואר בתורה בברכות ובקללות שתבוא על האדם טובה בשכר המצוה או רעה בעונש עבירה הכל נס נגד הטבע והמזל, אלא שהם ניסים נסתרים שהרואה יחשוב שהוא מנהגו של עולם ובאמת הם לאדם שכר ועונש.

(כה) שנתבאר. ואפילו שיש מקום לחוש למה שאומרים חכמי המזל, מכל מקום מהאמונה טפילה מפחד ממספר שלוש עשרה שחוששים לו הגויים ואומרים שמביא מזל רע, עד שלא משתמשים בו כלל, פשוט שאין צריך ישראל לדאוג ממנו כלל, ואדרבה אצל ישראל מצאנו את מספר שלוש עשרה לטובה בהרבה מקומות, ומהם, שלוש עשרה מידות של רחמים, ובן שלוש עשרה למצוות (אבות פ"ה מ"א) שלוש עשרה מידות שהתורה נדרשת בהם, וגדולה מילה שנכרתו עליה שלוש עשרה בריתות (נדרים פ"ג מ"א) שלוש עשרה דברים נאמרו במלאכת המשכן, שלוש עשרה שופרות, ושלוש עשרה שולחנות, ושלוש עשרה השתחויות היו במקדש (שקלים פ"ו מ"א) ושלשה עשר שערים היו בעזרה (שקלים שם מ"ג) ומספר שלוש עשרה משמש כמה פעמים כמספר גוזמא (ברכות כ. שבת קי. קיט. חולין צה:) ורבי אבואה קנה בשר משלושה עשר טבחים לכבוד שבת בשלוש עשר סלעים (שבת קיט. ד"ה תליסר) ויש עוד כמה דוגמאות, אולם אצל אומות העולם מצאנו בפרי החג שהם כנגד אומות העולם שמתמעטים והולכים וביום הראשון הקריבו שלוש עשרה פרים, וממספר זה מתמעטים והולכים (במדבר כט, יג-לב), וכבר הפיל פור לפני המן ונפל הפול בשלושה עשר לחודש אדר (אסתר ג, יג) וסופו שנפל הוא וכל הגויים עמו (שם ט, א) ואולי לכן פרצו מלכי יון שלוש עשרה פרצות, וכנגדם תקנו חכמים שלש עשרה השתחויות, להודות על נפילת מלכי יון (מדות פ"ב מ"ג וברע"ב).

(כו) פתי נפלה מפי. וצריך לדאוג היום מהיזק (רש"י).

שלחן ערוך

(כז) שְׁצַבִּי הַפְּסִיקוּ בְּדֶרֶךְ, אוֹ שְׁעָבֵר (כח) נָחֵשׁ מִימִינוֹ אוֹ שׁוֹעֵל מִשְׁמָאלוֹ, וְלָמִי שְׁאֵרֵעַ לוֹ אֶחָד מֵאלוֹ עוֹשֶׂה מְמַנּוּ נָחוּשׁ שְׁלֹא לְצֵאת לְדֶרֶךְ אוֹ שְׁלֹא לְהִתְחִיל בְּמִלְאָכָה, וְכֵן (כט) הַמְנַחֲשִׁים בְּחֻלְדָּה וּבְעוֹפּוֹת וּבְכוֹכְבִּים, וְכֵן (ל) הָאוֹמֵר: אֵל תִּתְחִיל לְגִבּוֹת מְמַנִּי, (לא) שְׁחֲרִית הוּא, מוֹצֵאִי שְׁבֶת הוּא, מוֹצֵאִי רֹאשׁ חֹדֶשׁ הוּא, וְכֵן הָאוֹמֵר: שְׂחַט תִּרְנַגּוֹל שְׁקָרָא בְּעוֹרֵב, וְתִרְנַגְלָת זֶה שְׁקָרָא בְּתִרְנַגּוֹל, (לב) אֲסוּר. הַנֶּה: יֵשׁ אוֹמְרִים אִם יֵאָמַר אוֹמֵר הַטָּעַם לָמָּה מְכִיחַ לְשַׁחֵט הַתִּרְנַגְלָת, אֲלֹל אוֹמֵר סָתֵם שְׁחֲטוּ תִרְנַגְלָת זֶה, מִפְּנֵי לְשַׁחֵט פְּשָׁקֶרְלָה (לג) בְּתִרְנַגּוֹל (בֵּית יוֹסֵף בֶּשֶׁם הַנִּימוּקִי יוֹסֵף. אֲבָל הַרְמַב"ם עֲבוּדָה זָרָה פ"א ה"ד, קי"ח). (לד) וְכֵן הוּא (לה) הַמְנַהֵג. ד' (לו) בֵּית, תִּינוּק וְאִשָּׁה אָף עַל פִּי שְׂאִין נָחוּשׁ, יֵשׁ

~~~ דעה ברורה ~~~

(כז) **שצבי הפסיקו בדרך.** שהיה הולך ממזרח למערב, והצבי הולך מצפון לדרום והפסיק דרכו (רש"י).

(כח) **נחש מימינו או שואל משמאלו.** ואומר שהוא סימן רע לו (רש"י).

(כט) **המנחשים בחולדה ובעופות ובכוכבים.** שאין בהם שום דבר חכמה אלא דברי שטות, וזה למי שאינו יודע בחכמת קולות החיות, אבל מי שמכיר בצפצוף העופות אינו בכלל ניוחש, אלא דבר חכמה, ומותר, רק שלא ישם מחשבתו באלה הדברים ויתלה עצמו במי שאמר והיה העולם (בית יוסף בשם הנימוקי יוסף. אבל הרמב"ם עבודה זרה פ"א ה"ד, והטור, כתבו, וכן אלו ששומעים צפצוף העוף ואומרים כך יהיה ולא יהיה כך. והמחבר ששינה מלשון הרמב"ם וכתב כלשון הגמרא, וכן המנחשים בחולדה וכו' כוונתו לפסוק כנימוקי יוסף שאין האיסור אלא בכגון פיתו נפלה מפיו שהם דברים בלא טעם וחכמה, אבל כשמכיר החכמה ההיא מותר).

(ל) **האומר אל תתחיל בי.** כשבא גבאי לגבות מס אומר שלא יתחיל לגבות ממנו.

(לא) **שחרית הוא.** ולא רוצה שיתחיל היום בדבר רע שיש לו בזה סימן לכל היום.

(לב) **אסור.** שכל אלו בכלל המנחשים הם, וכן דרכי הגוים לתלות מעשיהם בסימנים ולסמוך עליהם (רש"י ותוספות) בחשבם שהם הגורמים ההטבה או הרעה (רד"ק שמואל א יד, ט). והאיסור הוא אפילו כשאינו אומר שנמנע מלעשות בגלל אלו הדברים [חוץ משחיטת התרנגולת שיתבאר בסמוך] (ט"ז סק"ב. וכן כתב הפתחי תשובה סק"ג שכן משמע בתוספות, ולא כדעת השלטי הגיבורים שהתיר).

(לג) **כתרנגול.** ולפי שאינו מוציא הדבר בפיו אלא מחשב ונמנע מלעשות מותר, בצירוף מה שיש בו גם קצת שינוי טבע, ומקצת חרדה על האדם (ט"ז סק"ב).

(לד) **וכן הוא המנהג.** ועכשיו המנהג שאומרים בפירוש ששוחטים אותה לפי שקראה כתרנגול (ש"ך סק"ג).

(לה) **המנהג.** וגם המנהג שהבונה בית חדש מניח בתוכו תרנגול זכר ונקבה ושוחטם, כדי לצאת מחשש סכנה המבואר בספר חסידים, אין בזה איסור משום דרכי האמורי. ויותר טוב שלא לחוש לדברים אלו שלא הוזכרו בש"ס, ולא רבי יהודה החסיד חתום עליהם. ואולי הבונה בית אבנים שלא לצורך להרחיב לו משכנות בחוץ לארץ ולהתייאש מהגאולה, או המרחיב דעתו לבנות במקום שלא היה שם בית כדי להוסיף

שלחן ערוך

כה

סימן. הגה: אם הקליח אחר זה ג' פעמים או לא (בית יוסף פ"ק סי' יא). וכן מתיר לומר לחינוך: (לז) פסוק לי פסוקיך (טור). (לח) לא אומרים דאדם מתיר לעשות לו סימן בדבר שצריך לעתיד,

דעה ברורה

שיבת חוץ לארץ הרי בנינו סכנה ואינו מצוה להגן, אבל אנו צורכנו מרובים וכו' ויש מצוה להמציא מקום דירה לשה פזורה, וכדאי להגן, וטוב שיחנך הבית בתורה ובתפילה זמן מה (חתם סופר סי' קלח והביאו פתחי תשובה סק"ד). ומכאן, שכל זה בחוץ לארץ, אבל בארץ ישראל אדרבה מצוה להוסיף בנינים במקומות שלא היה שם בית ולהוסיף ולהרחיב דירת ארץ ישראל, ואין לחוש לכלום.

(לו) בית תינוק ואשה אף על פי שאין נישואין יש סימן. ופירש רש"י בנה בית, או נולד לו בן, או נשא אשה, אפילו שאין נישואין, שאסור לנחש ולסמוך על הניחוש, יכול לעשות מהם סימן, שאם אחר שבנה, או נולד הבן, או נשא אשה, הצליח בסחורה, וכדומה, סימן הוא שיצליח, ואם לא אז טוב שלא ירגיל עצמו יותר מדאי, כי יש לחשוש שלא יצליח (ש"ך סק"ד).

(לז) פסוק לי פסוקיך. ואפילו לכוין מעשיו ולסמוך עליו על העתיד מותר, כי נחשב קצת נבואה (ש"ך סק"ה. ואולי גם דעת הט"ז כן שכתב בסק"ג שהוא כעין נבואה קטנה) ולבית יוסף אסור לסמוך לגמרי על הפסוק ולעשות מעשה אלא אם יש לו עוד כמה סיבות לעשיית המעשה (בית יוסף). ושיטת הב"ח לאסור לסתם בן אדם לומר לתינוק ולסמוך עליו, ורק לגדולי האמוראים שכל מעשיהם היה על פי רוח הקודש היה מותר, כי היה נחשב כאילו שאלו דבר זה מהשם יתברך ברוח הקודש.

ולכל הדעות מותר לפתוח ספר בשביל גורל, שפותח בתורה ורואה הפסוק העולה ראשון, כי התורה היא חיינו (שיורי ברכה סק"ו והביא גם משבט מוסר שכן קיבל מרביתו) ודוקא כשעושה כן בינו לבין עצמו, אבל מי שעושה גורל בספר לאחרים כדרך הגוים שעושים לאחרים, אסור (חיים שאל ח"ב סי' לח אות מא, וברכי יוסף בשו"ר ברכה המלוקט, ובזה הסביר מה שכתב המעשה רקח על הרמב"ם שאין ראוי לפתוח חומש על דרך גורלות הגוים) וכשעושה כן בלי צורך ומטרתו לדעת העתידות, לא טוב לעשות כן, והולך בתום ילך בטח, וכתוב ה' לא ימנע טוב להולכים בתמים (חסד לאלפים לה"א פאפו ז"ל סימן קעח-קפב אות ד). וגורל הגר"א טוב להימנע מלעשות, כיון שלא יודעים בדיוק כיצד לעשותו ושאין לסמוך על גורלות ותמים תהיה (אורחות רבינו הקהילות יעקב ח"א קבלה וזוהר אות כב דף ריח. וראה באור ישראל [מאנסי] לח שנה יב עמוד רנ"ג-רנ"ד שפקקו שהגורל אינו מהגר"א כלל ואחת מהראיות שאינו מוזכר אפילו ברמז בכל ספרי הגר"א או של תלמידיו ורק לפני כקצת יותר ממאה שנים התחיל להתפרסם גורל זה בליטא בשם גורל הגר"א, וגורל זה כמעט בדומה לו כבר הוזכר להחכם הספרדי הרש"ש סרירו שהיה בזמן הבית יוסף. ועיין עוד בנר ישראל לט שנה יג עמוד רמז, ביחוס המנהג להגר"א).

(לח) יש אומרים דאדם מותר לעשות סימן. כי לא אסרה התורה אלא את המנחשים בחולדה בעופות ובכוכבים וכיוצא בהן בעלי הדעות הרעות, וקבעום חק ומנהג עליהם וחושבים כי הם המטיבים והמרעים, זה הוא שאסרה תורה, אבל אם ירצה אדם לעשות מעשה ויעשה דבר אחד לאות וסימן למעשה ההוא כדי לחזק ליבו ולעורר ליבו לדבר ההוא זה הדבר מותר כי אילו היו עושים רע בדבר הזה אליעזר ויהונתן לא היה הקדוש ברוך הוא עונה אותם כהוגן ומסייע את מעשיהם ועוזרם, עד כאן. פירוש: שרק כשתולה במעשים הקבועים אצל המנחשים ועובדי עבודה זרה שהם קבעום

שלחן ערוך

(לט) כָּמוֹ שֶׁעָשָׂה אֱלֹהֵינוּ עִבְדָּא אֲבִרָהֶם (מ) אֲלוֹ יְהוֹנָתָן (טוֹר וְהֵרָ"ד קִמְחִי), (מא) וַיֵּשׁ אֲוִסְרִין (קִמְצָ"ס וְסִמְ"ג). וְהוֹלֵךְ בָּתֵּם וּבִזְמַת בָּהֶן, חֶסֶד יִסְוֶבְנוּ (פְּהֶלֶס לֵב, י). ה (מב) חוֹבֵר חֶבֶר, זֶהוּ שְׁעַל יְדֵי לַחֲשׁ

~~~ דעה ברורה ~~~

לחוק והם סבורים שהחולדה והעופות יש בהם כוח להרע או להיטיב אסרה התורה לעשותם, אבל אם רוצה לדעת מה גזר עליו השם יתברך ועושה סימן לעצמו, אין בזה איסור שהרי אינו תולה כלום בסימן עצמו שהסימן הוא הגורם (הרד"ק שהוא מקור לדברי הרמ"א).

ולשיטת הר"ן כל סימן שיש בו הגיון מותר, ורק נפלה פיתו וצבי הפסיק לו בדרך וכדומה שאין בהם הגיון אסורים (הר"ן חידושים לחולין צה ובדרשות דרוש יב, והביאו הכסף משנה עבודה זרה פי"א).

ולשיטת הראב"ד (לביאור הגר"א) אם עושה סימן לפני שעושה הפעולה שאם יקרא כך אעשה, ואם לאו לא אעשה, מותר, ואם כשמזדמן לו דבר כמו צבי הפסיקו וכדומה נמנע מלעשותו זה הניחוש שאסרה תורה.

ולשיטת המהרש"א אם עושה ניחוש גמור שאומר אם יהיה כך אלך ואם לאו לא אלך אסור, אבל כשאומר אם יבוא אלך ואינו אומר את הצד הרע אין זה ניחוש אלא סימן ומותר.

(לט) **כמו שעשה אליעזר עבד אברהם**. שעשה סימנים שיש בהם הגיון, שהנערה שתתן לו לשתות וגם לגמליו היא הראויה להיכנס לבית אברהם אבינו, כי רצה לבדוק את מידת החסד שבה.

(מ) **או יהונתן**. שעשה סימן בחיצים עד היכן יפלו.

(מא) **ויש אוסרים**. כי מי שעושה סימן לעשות דבר אחד אם יבוא אותו הסימן ואם לא יבוא אותו הסימן נמנע מלעשותו, הרי זה הסימן בכלל נחש, ואסור. ואליעזר עבד אברהם באמת לא סמך על הסימן לבדו שהרי את התכשיטים לא נתן לה עד שלא אמרה לו בת מי היא, וגם יהונתן בן שאול שעשה סימן עם החיצים רק כדי לזרז את נערו עשה כן (תוספות חולין צה: ד"ה כאליעזר) ולכן יש לחוש לאיסור לעשות סימנים שלעתיד. ויש עוד כמה עניני סימן שהוזכרו בתלמוד ובפוסקים:

א. למכור קרקע ראשונה שקנה אינו סימן טוב (קידושין נט. ויש בזה כמה חילוקים כמבואר במפרשים).

ב. להשאיל ארנקו אינו סימן טוב (בבא מציעא כז: ועיין שם במפרשים).

ג. כשאומר צערו לחבירו צריך לומר לא עליכם, והמקפיד בכך אין בו משום ניחוש (סנהדרין קד:).

ד. אם היה בדעתו להתחיל דבר מסויים ושמע קול שאומר כן או לא, ועושה כמו ששמע מהקול, יש אומרים שמותר לעשות ואין בו משום ניחוש, ודווקא אם שמע קול אדם בעיר או קול אשה במדבר שהוא קול שאינו מצוי, ושמע הקול אומר שתי פעמים כן או לא לא (מגילה לב.) ומהתוספות (שם ד"ה מנין) משמע שאין להכריע על פי עצמו.

שלחן ערוך

כז

מִקְבֵּץ חַיּוֹת אוֹ נְחֹשִׁים וְעֶקְרָבִים, יְתוּשִׁים (מג) וּפְרַעֲוִשִׁים. וְ מִי שֶׁנִּשְׁכָּח (מד) עֶקְרָב מִתֵּר לְלַחֵשׁ עָלָיו, (מה) וְאִפְלוּ בְשֶׁבֶת, (מו) וְאָף עַל פִּי שְׁאִין הַדָּבָר מוֹעִיל בְּלוֹם הוֹאִיל וּמִסְכָּן הוּא (מז) הַתִּירוֹ, בְּדִי שֶׁלֹּא תַפְרֹף דַּעְתּוֹ עָלָיו. ז מִי שֶׁרֹּדְפִים אַחֲרָיו נִחַשׁ וְעֶקְרָב, מִתֵּר (מח) לְחַבֵּר בְּדִי (מט) שֶׁלֹּא יִזְקָהוּ. ח הַלּוֹחֵשׁ עַל הַמִּכָּה אוֹ עַל

~~~ דעה ברורה ~~~

ה. יש נוהגים לא לישון בראש השנה ביום ומנהג נכון הוא (הרמ"א באו"ח סי' תקפז סעיף ב, ועיין במפרשים).

ו. לא יעשה אדם מרחץ בתוך ביתו ואם יעשה יחרב הבית אלא אם כן עושהו לרחוץ בו רבים (צוואת רבי יהודה החסיד).

ז. לא יסתום אדם פתח או חלון לגמרי שלא יזיקהו השדים אלא ינקוב נקב קטן (שם, ועיין שם עוד כמה דברים, והביאם הבית לחם יהודה סק"ה).

(מב) **חומר חבר, זהו שעל ידי לחש.** או על ידי השבעות (חינוך מצוה תקיב) מקבץ חיות או נחשים ועקרבים יתושים ופרעושים (טור, וחינוך שם), כדי לגרותם זה בזה, או אפילו מקבצם למקום מדבר, כדי שלא ימצאו בישוב ויזיקו (ש"ך סק"ז). והרמב"ם פירש שמדבר בדברים שאינם לשון עם, ואין להם עניין, ומעלה על דעתו בסכלותו שאותן הדברים מועילים, עד שהאומר כך וכך על הנחש או על העקרב אינו מזיק, והאומר כך וכך על איש אינו ניזוק מהם, ואוחז בעת שמדבר מפתח או סלע וכיוצא בדברים אלו הכל אסור. והחומר שאוחז בידו כלום או שעשה מעשה בדיבורו אפילו הראה אלא באצבעו הרי זה לוקה, אבל אם אמר דברים בלבד ולא הניד לא אצבע ולא ראש ולא היה בידו כלום, וכן השומע ממנו ונהנה מלחשיו מכים אותו מכת מרדות מפני שנשתתף בסכלות החומר (רמב"ם עבודה זרה פ"א ה"י. ובמנחת חינוך שם הקשה למה פירש הרמב"ם פירוש אחר שלא כדברי הגמרא. ונשאר בצריך עיון. ובש"ת צפנת פנעה מהג' הראגאטשווער ז"ל תירץ שהרמב"ם נקט כירושלמי).

(מג) **ופרעושים.** או אדם (תוספתא מכות פ"ד ה"ד).

(מד) **עקרב.** או נחש (לבוש סעיף ו, שלחן גבוה, זבחי צדק סק"י).

(מה) **ואפילו בשבת.** שאסור להרבות בשיחה (ש"ך סק"ח).

(מו) **ואף על פי שאין הדבר מועיל כלום.** וכבר נתבאר בסעיף א שכן היא שיטת הרמב"ם (הלכות עבודה זרה פ"א ה"ז) שכל דברים האלו כולן דברי שקר וכזב הן, והם שהטעו בהן עובדי עבודה זרה הקדמונים לגויי הארצות כדי שינהגו אחריהם, ואין ראוי לישראל שהם חכמים מחוכמים להימשך בהבלים אלו. ושדעת הרמב"ם (שופטים יח, ט) כי הבורא יתברך ברא הכל מאין, עשה העליונים מנהיגי התחתונים אשר למטה מהן ונתן כח הארץ וכל אשר עליה בכוכבים ובמזלות, לפי הנהגתם ומבטם בהם, כאשר הוא מנוסה בחכמת האיצטגנינות, ועוד עשה על הכוכבים והמזלות מנהיגים מלאכים ושרים שהם נפש להם (וכן כתב בדרשותיו דרוש תורת ה' תמימה. ורוב הפוסקים נמשכו אחר הרמב"ם).

(מז) **התירו כדי שלא תטרף דעתו עליו.** כיון שהוא חושב שיש בו תועלת (לבוש סעיף ו).

(מח) **לחבר.** ואפילו בשבת ואין בכך אפילו איסור צידה (ש"ע או"ח סי' שכח סעיף מה).

החולֵה (נ) וְרוֹקֵק, (נא) וְאַחֵר כֶּךָ (נב) קוֹרֵא פְסוּק (נג) מִן הַתּוֹרָה, אֵין לוֹ חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא. וְאִם אֵינוֹ רוֹקֵק, (נד) אִסּוּרָא מִיְהוּא אֶפְא וְאִם יֵישׁ בּוֹ סִכָּנַת נַפְשׁוֹת, (נה) הַכֵּל מִתֵּר. חֲגָה: וְיֵשׁ אֲוִמְרִים דְּכָל זֶה אֵינוֹ אִסּוּר אֶלָּא פְּשָׁקוֹרָא הַפְּסוּק בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ, אֲבָל בְּלִשׁוֹן לְעַז, (נו) לֹא. (נז"י בָּשֵׁם רַבּוֹ). וּמֵיהוּ דְּרוֹקֵק טוֹב לְזַהֵר בְּכָל עֲנָיו, בְּפִרְט אִם מְזַכֵּירִין הַשֵּׁם, שְׁאֵין לוֹ

~~~ דעה ברורה ~~~

(מט) **שלא יזיקוהו.** כי אין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש (ט"ז סק"ד, ש"ך סק"ט). ולדעת הטורי זהב בכל התורה אם הפיקוח נפש תלוי בעבירה שכשיעשה עבירה יכול להינצל מותר לו לעשות מעצמו העבירה ההיא (עד כאן מובא בפירוש בט"ז), ואפילו בשלשה עבירות שהם עבודה זרה גילוי עריות ושפיכת דמים (עצי לבונה בכוונת הט"ז) ולא רק כשכבר בא לידי סכנה כמו שכבר נשכו עקרב אלא אפילו כשמתיירא שמא יבוא עקרב וישכנו ויבא לידי סכנה מותר (בנין ציון החדשות סי' קסט בכוונת הט"ז). אולם לדעת הש"ך אפילו כשכבר בא לכלל סכנה אסור להינצל בשלשה עבירות אלו.

ולפי זה כשיש חשש הדבקות במחלה מסוכנת מותר אפילו לעבור איסורי תורה כדי לקבל טיפול מונע, כמו חיסון. ודוקא במקום שעכשיו יש חשש סכנה, אבל זריקות שרגילים לעשות לילדים קטנים כדי שלא יחלו בכמה חולאים, אפילו שצריך באמת להזדרז ולעשותם בהקדם האפשרי אם הרופא אומר שכבר הגיע הזמן לעשותם, אך כיון שלא רגילים כלל לעשותם בבהילות ובזריזות לפיכך אף אם יש קצת חשש סכנה אסור לחלל עליהם שבת וימתין עד מוצאי שבת מלעשותם, ושומר פתאים השם (מנחת

שלמה ח"ב סי' כט אות ד).

(נ) **ורוקק ואחר כך קורא פסוק מן התורה אין לו חלק לעולם הבא.** כיון שמזכיר שם שמים על הרקיקה וזה בזיון חס ושלום (ט"ז סק"ה, ש"ך סק"י). אבל מותר לרקוק בתפילת עלינו לשבח קודם שאומר ואנחנו כורעים, כי הכל יודעים שהרקיקה היא לבזיון הגילולים של עובדי כוכבים, והיא כבוד שמים שמזכיר אחר כך (ט"ז שם).

(נא) **ואחר כך קורא.** כי דוקא אחר הרקיקה אסור ללחוש. אבל לדעת הטור האיסור אפילו אם לוחש ואחר כך רוקק (ש"ך סק"ו).

(נב) **קורא פסוק מן התורה.** שיש בו שם שמים, אבל אם קורא פסוק שאין בו שם שמים אפילו רוקק יש לו חלק לעולם הבא אלא שיש איסור (ש"ך סק"י). ויש אומרים שגם בזה אין לו חלק לעולם הבא (הגר"א סק"ט).

(נג) **מן התורה.** פירוש מעשרים וארבע ספרים שהם תורה נביאים וכתובים (שו"ת הלק"ט ח"א סי' לז).

(נד) **איסורא מיהא איכא.** כשלוחש פסוק אפילו בלא הזכרת שם שמים על המכה או שאר חולי (ט"ז סק"ז).

(נה) **הכל מותר.** אפילו ברוקק (בית יוסף מרבינו ירוחם).

(נו) **לא.** ודעת הב"ח שכל מה שאסור לומר בלשון הקודש כמו כן אסור לאומרו בלשון חול. ולדעת הש"ך דברים שבקדושה אסור לאומרם בלשון חול כי גם כשאומרם בשפה אחרת עדיין הוא מדבר דברי קדושה, אבל שם משמות הקודש כשאומרם בלשון חול

שלחן ערוך

כט

חלק לעולם הבא (כן משמע מהטור לדעת ר"י). ט (נז) תינוק שנפגע, (נח) אין קורין עליו פסוק (נט) ואין מניחין עליו ספר תורה. י הכריא, מתר לקרות פסוקים (ס) להגין עליו

~~~ דעה ברורה ~~~

לא הזכיר שם כלל, ולכן גם מותר למחוק שם שכתוב בלשון לעז כמו שכתוב בשפת האידיש גאט, או ב"ג בפולנית. ומכל מקום לכתחילה כשאפשר יש להיזהר שלא לומר שמות הקודש אפילו בלשון חול, וכשאי אפשר להיזהר יכול לאומרו בלשון חול (ש"ך סק"א. גם המג"א סי' פד כתב שבלשון לעז מותר) ויש מי שאומר שרק למחוק מותר אבל בפיו אסור להוציא שמות הק' אפילו בלשון לעז (שו"ת בנין ציון סי' סח) ומכל מקום להישבע בשם לכל הדעות אפילו בלשון חול אסור (תשובת רעק"א סי' כה) וכל שכן שהשומע ברכת השם אפילו בכינו ואפילו בלע"ז יש לו לקרוע (רמ"א סי' שמ סעיף לז). וכשכותב את השם בלשון לעז בכתב אשורית אולי יש איסור למוחקו (שו"ת חוות יאיר סי' קו והביאו גליון מהרש"א) והחכמת אדם (כלל סד אות ז) החמיר מאוד ואסר אפילו למחוק שם שכתוב בלשון לעז.

(נז) תינוק שנפגע. פירוש: שיש לו פחדים (הגהות מוה"ר"א אזולאי על הלבוש סק"ט) ואינו יכול לישן (לבוש סעיף ט) ואין בזה סכנת נפשות (ט"ז סק"ח). או גדול שיש לו חולי שאין בו סכנת נפשות (ש"ך סק"ב).

(נח) אין קורין עליו פסוק. כי אסור להתרפאות רפואת הגוף בדברי תורה שניתן רק לרפואת הנפש (ט"ז סק"ח).

א. ואם כוונתו באמירת הדבר תורה שזכות לימוד התורה תעמוד לו לחולה לרפואתו, מותר (חינוך מצוה תקיב, תורת חיים שבועות טו; תפארת ישראל סנהדרין פרק י, חדרי דעה. ובתפארת למשה כתב לאיסור).
ב. ואם קורא תהילים דרך תפילה מותר, כיון שאומר מזמורים אלו שיש בהם דברים המעוררים את הנפש היודע אותם לחסות בהשם יתברך ולהשים כל מבטחו ולקבוע בלבבו יראתו, ולסמוך על חסדו וטובו, ומתוך התעוררותו על זה יהיה נשמר בלי נזק (החינוך מצוה תקיב) וגם על ידי אמירת התהילים בשכר האמירה ובשכר הביטחון שהוא בטוח בהשם יתברך שמציל ומרפא ליראיו והמקוים לישועתו, מצוה לעשות כן (פרישה סק"ז).

ג. ומה שיש נוהגים לומר פסוקים לפי שם החולה, יש אומרים שלא נכון לנהוג כן אלא אם הוא חולה שיש בו סכנה (סגולות ישראל בהקדמה שהרי הוא מתרפא בדברי תורה).

ד. וכשיש סכנה הכל מותר שאין דבר העומד בפני פיקוח נפש (ט"ז סק"ח).
ה. וכל מה שאסור לקרוא עליו פסוק מסויים הוא דווקא כשחושב שהכוח הסגולי שבפסוק בידו לרפאות, אבל המברך או מתפלל על החולה, ובתוך התפילה מזכיר פסוקים כמו כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך או כי אני ה' רופאך וכדומה, כיון שכוונתו לברכה ולתפילה, מותר (תמים תהיה אות יג).

ו. וכשאומר יהי רצון שאחר אמירת תהילים את הנוסח בזכות ספר ... בתהילים שקראנו לפניך בזכות מזמוריו ובזכות פסוקיו ובזכות תיבותיו וכו' לא יחשוב שסגולת הפסוקים תועיל אלא תפילת המזמורים והפסוקים וכו' (ראה ציץ אליעזר ח"ז סי' ל שקיים המנהג ובתשובות והנהגות ח"ב סי' סז רצה לשנות קצת את הלשון).

שלחן ערוך

(סא) מַה־פּוֹיָקִין. י"א לְמֹדֵד (סב) הָאֶזְזוֹר וְלִלְחֵשׁ עָלָיו, מִתֵּר (סג) וְאֶפְלוּ בְּשַׁבָּת. חֲגָה: וְעֵין בֹּא"ח (סד) סִימָן ט"ז. (סה) וְהוּא הָדִין שֶׁאֵר לְחָשִׁים. וְעֵין בֹּא"ח (סו) ס' ט"א אֵיזָה לְחַשׁ וְקִמַּע

~~~ דעה ברורה ~~~

(נח) הכל מותר. אפילו ברוקק (בית יוסף מרבינו ירוחם).

(נט) ואין מניחים עליו ספר תורה. כשאין סכנת נפשות, אבל כשיש סכנת נפשות מותר. ולכן יש מי שנהג להניח ספר תורה על אשה המקשה לילד ולקרוא עליה הפסוקים כיון שיש סכנת נפשות (פתחי תשובה סק"ו בשם באר שבע סנהדרין קח) ואינו נכון לזלזל כך כבכבוד הספר תורה, אלא יניח הספר תורה בפתח החדר של היולדת שזכות התורה יגין עליה, ולא לענין סגולה או רפואה וכל שכן שלא ליתן לה בידים או לפותחה או ליתן ליד שום אשה (פתחי תשובה שם מחינוך בית יהודה סי' עא). ויש שכתבו להניח מספרי חסידות תחת הכר של היולדת לסגולה (שולחן מלכים על קיצוק שו"ע דיני יולדת סעיף ו), ומי שנוהג כן לא יחשוב שהספר עצמו מועיל אלא שזכות התורה או הצדיקים שאמרו את הדברי תורה הכתובים בהם שיגינו, ולכן לא יקפיד שדווקא ספר מהוצאה מסויימת הוא שיעמוד שם להגן על החולה, וטוב יותר להתפלל ולבקש רחמים ממי שהרחמים שלו, שירפא את היולדת.

(ס) להגן עליו מהמזיקים. פירוש: שזכות התורה תגין עליו. ולכן מותר לקרוא קריאת שמע שאינו אלא להגן עליו בלילה (ט"ז סק"ח).

(סא) מהמזיקין. או משאר הפסד. וכן מותר למחבר ללמוד תורה להגן על הבריא. ולהרמב"ם (עבודה זרה פ"א ה"י ומאירי סנהדרין צ) מותר רק באופן שזכות התורה תעמוד לו.

(סב) האזור. פירוש: החגורה.

(סג) ואפילו בשבת. כשמודד ולוחש על החולה (מחבר בא"ח סי' שו סעיף ז. וכאן שסתם סמך על מה שכתב שם, שלחן גבוה סק"ג) כי מדידת מצוה מותרת בשבת, ורפואת הגוף נחשבת מצוה, וגם גזירת שחיקת סממנים אין כאן כי לא גזרו אלא ברפואה שיש בה ממש כמו באוכל ומשקה (משנה ברורה סי' שו סק"ו).

(סד) סימן ש"ו. סעיף ז ששם כתב המחבר דין זה.

(סה) והוא הדין שאר לחשים. שמותר. ואפילו לא ידוע שהוא מרפא ואפילו שרוב הלחשים הללו אינם נמצאים כי אם בנשים מותר (שו"ת קול גדול סי' ו). ויש אומרים שכל לחש שאין בו השבעת מלאכים מותר, ואפילו הלחש שמשיביעים לעין הרע מותר כיון שלא משביעים לשרי מעלה, ורק בלחשים שנזכרו בש"ס יש לאסור להשתמש שלא כל אדם יכול לעמוד על עיקרן (שדי חמד כללים מערכת ל' כלל קיז). וכל שכן שינוי השם לחולה שאין בו משום לחש. וכן מותר לראובן לומר לשמעון שיש לו בן חולה הא לך ככר ובשר ואני פודה את בנכם שיהיה בני ויחיה, ואין בו משום ניחוש (כנסת הגדולה בהגהת הטור אות ה מספר חסידים אות ריב).

(סו) סימן ש"א. סעיפים כה -כז.

שלחן ערוך

לא

(סז) אָסור. **יב** (סח) מִתֵּר לְהִתְרַפְּאוֹת בְּקִמְעָה, אֲפִלּוּ יֵשׁ בָּהֶם שְׁמוֹת. וְכֵן מִתֵּר (סט) לִשְׂאֵל קִמְעִין שְׂיֵשׁ בָּהֶם פְּסוּקִים. וְדוֹקָא לְהִגָּן שְׂלֵא יִחַלֶּה, אֲכָל לֹא לְהִתְרַפְּאוֹת בָּהֶם מִי שְׂיֵשׁ לוֹ (ע) מִכָּפָה אוֹ חֲלִי, (עא) אֲכָל לְכַתֵּב פְּסוּקִים בְּקִמְעִין, (עב) אָסור.

~~~ דעה ברורה ~~~

(סז) **אסור**. ובאורח חיים (סי' שא סעיף כז) כתב המחבר, וכל לחש מותר ולא אסרו [משום ניחוש] אלא באותם שבדקו ואינם מועלים. ויש מי שחושש [רבינו יונה] בכל קמיע שאינו מומחה משום דרכי האמורי.

ובספרי האחרונים נסתפקו האם דוקא אותן אופנים המוזכרים בש"ס שיש בהם משום דרכי האמורי אסורים אבל מה שהוסיפו למנות בתוספתא מותרים, או שגם הדוגמאות שמנו בתוספתא אסורים. ולכל הדעות סגולות לרפואה גם מה שלא נזכרו כלל מותרים, כי כל שלא ידוע שלמדו אותם מהגויים אומרים שאולי להיפך הגויים למדו מִיִּשְׂרָאֵל (שו"ת האלף לך שלמה חיד"ד סי' רטו). ובתנאי שהעושה הסגולה בוטח בהקדוש ברוך הוא שהוא ברא הסגולות ואינו מזכיר שם שמים (שו"ת פרי השדה ח"ב סי' סה).

ועל כן נראה, שאם הסגולה היא לצורך רפואה מותר, ואינה אסורה משום דרכי האמורי. אבל הסגולות שהם לעניינים אחרים כמו לאהבה ולחן לפרנסה ולהצלחה ולהוציא אסור מבית האסורים וכדומה לא מצאנו להם היתר מפורש בדברי הפוסקים, ובודאי שצריך ללכת בהם בתום ובאמונת בוראו ואין כוחו אלא בפיו בתפילה ובתחנונים שיצליח השם יתברך דרכו.

(סח) **מותר להתרפאות בקמיע**. ולכן מותר לחרות צורת אריה על טס של כסף ואומרים שמועיל לרפואת חולי ידוע, ואין בזה משום דרכי האמורי כי כל שעושים לרפואה אין בו איסור (כנסת הגדולה בהגהת בית יוסף סי' קמא אות צט בשם מתשובת הרשב"א שכן היה עושה הרמב"ן). וכל שכן שמותר להחזיק מטבע שקיבל מצדיקים לשמירה וכדומה.

(סט) **לישא קמיעין שיש בהם פסוקים**. וכן מותר לישא מזוזה בצוארו מותר מעיקר הדין (שו"ת אגרות משה ח"ב סי' קמא) אלא שאין ראוי לנהוג כן (שבט הלוי ח"ב סי' קמט). ודוקא להגן שלא יחלה ולא לחולה להתרפאות, וכדין הקמיעין.

ומותר לתלות אצל היולדת לוח עם ההשבעות (מלמד להועיל סי' סג) ויש שלא נהגו כן (מנהגי החתם סופר, בתוספות, שבביתו לא נהגו כן).

(ע) **מכה או חולי**. שאין בו סכנה, אבל כשיש בו סכנה הכל מותר. ולכן נהגו לכתוב קמיעות בשמות ופסוקים אפילו למי שהוא נכפה או שוטה שיש בו חשש סכנת נפשות שיפול ממקום גבוה, או למפלת שלא תפיל אפילו שהנפל אינו בר קיימא כיון שאמו בת קיימא, שאין לך דבר שעומד בפני פיקוח נפש (שלחן גבוה סקכ"ה).

(עא) **אבל לכתוב פסוקים בקמיעין אסור**. כיון שכל ההיתר לכתוב פסוקים הוא רק לצורך לימוד התורה או להתפלל בו, משום עת לעשות לה' הפרו תורתך, ואלו הפסוקים שאינם נכתבים אלא לשם שמירה לא הותרו לכותבם, והכותבם הוא כשורפי תורה, כיון שאם יהיה דלקה בשבת יהיה אסור להצילם (בית יוסף מהרשב"א והביאו הט"ז סק"ט. ועיין עוד באר"ח סי' שלד)

יג דורש אל המתים (קדקיס יח, יא), (עג) זה שמרעיב עצמו ולן בבית הקברות (עד) כדי שתשרה עליו רוח (עה) הטומאה. **יד להשביע את החולה לשוב אליו לאחר מיתה להגיד לו את אשר ישאל אותו**, (עו) מתר. **ו**גס מתירין לפלו לאחר מותו, (עז) אם אינו משביע גופו של מת (עח) רק רוחו (פז) משמע בטהרה ממוני פשם רא"ס דלא בבית יוסף). **טז** (עט) אוהו

~~~ דעה ברורה ~~~

(עב) אסור. ומי שיש לו חולה בתוך ביתו, טוב לו שילך אצל חכם, ויבקש עליו רחמים (בבא בתרא קטז). ומנהג זה בצרפת כל מי שיש לו חולה, מבקש פני הרב התופס ישיבה שיברך אותו (נימוקי יוסף שם ופסק כן הרמ"א בס' שלה סעיף י). וכבר אמרו תיכף לתלמידי חכמים ברכה (ברכות מב).

(עג) זה שמרעיב עצמו וכו'. או שעושה מעשה אחר (רמב"ם עבודה זרה פ"א ה"ג). **(עד) כדי שתשרה עליו רוח הטומאה.** השורה על האדם בלילה (תורת חיים סנהדרין סה:) או בכדי שיבא אליו המת בחלום ויודיעו דבר שהוא צריך (הרמב"ם עבודה זרה פ"א ה"ג, חינוך מצוה תקטו, סמ"ג לאוין נא, יד רמה סנהדרין סה:) או כדי ששד של בית הקברות יהא אוהבו ומסייעו בכשפיו (רש"י סנהדרין סה:).

(עה) הטומאה. אבל מותר ללכת על קברי הצדיקים או אבותיו ולבקש רחמים על מה שצריך, ואינו בכלל דורש אל המתים (רמ"א באו"ח סי' תקפא סעיף ד שכן נוהגם בערב ראש השנה, ומקורו במהרי"ל. וכן פסקו הרדב"ז הלכות אבל פ"ד ה"ד, והב"ח בס' ריז ושי"ך סקט"ו. ולא כתשובות מהר"ח המובא בשי"ך שכתב שקצת היה נראה כדורש אל המתים) אך לא יבקש שהמתים הם אלו שיעזרו לו, אלא יבקש מהקדוש ברוך הוא שיתן עליו רחמים בזכות אבותיו או בזכות הצדיקים שוכני עפר (באר היטב, ואליהו רבה ומשנה ברורה שם. וחכמת אדם כלל פט אות ז). ויש מי שאומר שמותר גם לבקש מהם שימליצו עליו לטובה, וכבר כלב בן יפונה הלך אצל קברי אבות ואמר אבותי בקשו עלי רחמים (כמבואר בסוטה לד, חדרי דעה, גליון מהרש"א, שו"ת מנחת אלעזר ח"א סי' סח. ובשו"ת מהר"ם שיק או"ח סי' רצג כתב שיש מחלוקת בזה) וכן נהגו העולם בשעת ההספד לבקש מן המת שיהיה מליץ יושר על משפחתו ועל כלל ישראל (ועיין עוד בטבור הארץ [קלירס] מאמר זכות אבות דף צה ע"א, וגשר החיים ח"ב פרק כ"ו).

(עו) מותר. כיון שמשביעו כשהוא חי אינו בכלל דורש אל המתים (בית יוסף). **(עז) אם אינו משביע גופו של מת רק רוחו.** כי האיסור דורש אל המתים זה כשדורש מגוף המת ולא מרוחו, וכן הלכה (שי"ך סקט"ז שיש לזה מקום אצל חכמי הקבלה ובזהר) כיון שכשדורש מגופו הוא דורש מהגוף בצירוף חלקי הנפש שנשארו בעצמות המת עד התחיה, מה שאין כן בדורש מרוחו, שבחינת הרוח יותר גבוה מבחינת הנפש, ואין לה התחברות עם הגוף לאחר מיתה, אם כן אינו דורש מהמת (מעשה בצלאל בפירושו על הריקטנטי סי' תקסו שכן כוונת היראים שחילק בין גוף לרוח, ועיין בהמשך בשם הלבוש).

(עח) רק רוחו. ודוקא במת ישראל מותר להשביע רוחו ואסור להשביע גופו אבל מת גוי אסור להשביע רוחו (לבוש סעיף יד, כי מבואר בקבלה, שצורת גוף האדם שמת ופרחה ממנו נשמתו ורוחו, מיד חושקין אליו כל כוחות וצורות הטומאה ומתדבקין בו וחושקים להיכנס בתוכו, וכוונתם להידמות לנשמה הטהורה שהיתה בו כבר, כי הם נבראים צורות טמאות בלא גופים, וחושקים להיות בגוף שהיה בו צורת אדם, וזה הוא עיקר טעם איסור לינת המת,

שלחן ערוך

לג

~~~ דעה ברורה ~~~

וטעם שגוף האדם מטמא באוהל וגוף של בהמה מתה אינו מטמא באוהל, ולא עוד אלא אפילו פגרי מתים הגוים אינו מטמא באהל, אלא דוקא מת ישראל, מפני שישראל קרויים אדם ואין אומות העולם קרויים אדם, ואין כוחות הטומאות שהם השדין ורוחין ולילין חושקין להתדמות בנשמותיהן שהיו בהן בחייהם, כי גם בחייהם טמאים הם, ויודעים הצורות הטמאות שלא יהיה להם מעלה כשיתדמו בנשמות הגוים הטמאים ואין להם שום חשק ותאוה להיכנס לגופם, רק בגופי ישראל שהיו בהם נשמות טהורות חפצים להידמות כי חושבין יגיעו בזה למעלה גדולה ממה שהם כבר, ולפיכך הדורש אל גוף של מת של ישראל ודאי יתדבק עם אותם כוחות הטומאה שחשקו להתדבק באותו גוף ומטמא את עצמו, ויש בו ממשא על ידי אותם כוחות הטומאה. ולפי זה עיקר לאו דדורש אל המתים לא נאמר אלא בגופן של מתי ישראל, אי נמי במתי גוים וברוחם שהם גם בחייהם נקראים מתים, אבל הדורש אל גופי מתי גוים אינה נקרא דרישה שאין בהם ממש כלל, והדורש אל רוחו של ישראל גם כן אינו נקרא דרישה שהרי הוא חי).

(עט) אוחז את העינים אסור. ואין בה מלקות כיון שלא עשה מעשה (ט"ז סק"י). ויש אומרים שאחיזת העינים האסורה היא כשעושה על ידי כישוף (סמ"ג מצות לא תעשה נג והביאו הב"ח). ולרמב"ם (ספר המצוות מצות לא תעשה לב) הוא מין גדול מן התחבולה מחובר אליו קלות התנועה ביד, עד שתדמה לאנשים שיעשה עניינים אין אמיתתו בהם, יקחו חבל וישימו אותו בכנף בגדיהם ויוציאו נחש, וישליך טבעת לאויר ואחר כך יוציאוהו מפי אדם אחד מהעומדים לפניו, וכל מה שידמה לזה מפעולות החרטומים המפורסמים אצל ההמון, והוא מין הכישוף, והוא עם זה גונב דעת הבריות, וההסתכלות בדברים אלו גורם להפסיד שכלם של קטני הדעת להאמין הנמנע וכו' ושאוּלי יצא להם מזה סיבה רעה לכפור בעיקר (ובחינוך מצוה רנ העתיק קרוב ללשון הרמב"ם אלא שסיים שהוא מכלל הלאו דמעונן ואינו ממין הכישוף). והמחבר שסתם וכתב אחיזת עינים אסור כוונתו לכל צורות אחיזת העינים אפילו כשאינו עושה כלום רק על ידי מהירות התנועה (ש"ך סק"ז). וכן הסכים החכמת אדם כלל פט אות ו, וקיצור שו"ע סי' קסו סעיף ד ומהר"ם שיק בספרו על המצוות סי' רנ-רנא, וכן כתבו פוסקי זמנינו בשו"ת מנחת יצחק ח"ו סי' פ, שבט הלוי ח"ה סי' קכט. ולא כמו שהסביר הבית יוסף שכוונת הרמב"ם שבאמת עושה מעשה ורק לאנשים נראה כאילו עושה). ואפילו על ידי גוי העושה בשמחת חתן וכלה או בשמחת פורים יש שהחמירו (החיד"א בשו"ת ברכה סק"ג, שו"ת סמיכה לחיים לגר"ח פאלאג'י ז"ל חא"ח סי' א דף יא ע"ב, ובשו"ת חיים ביד חיד"ד סי' א. וכן גמגם בהיתר זה המהר"ם שיק שם) ויש שהתירו על ידי גוי (הפתחי תשובה סק"ז בשם החכמת אדם כלל עה, ילקוט יוסף חופה וקידושין פרק יד אות יא).

והנה כמה פוסקים כתבו שיש שלשה אופנים באחיזת העינים:

הראשון האוחז את העינים מתוך כישוף, וכמו שהוא לוקח קישואים ממש על ידי כישוף.

והשני שאינו עושה כלום רק אוחז את העיניים עם כמה תחבולות, עד שנראה לרואה כאילו הוא עושה דבר פלא על ידי כוח עליון, ואחד התחבולות הוא שלוקח טבעת ומבקש ממי שמעונין להביט על הטבעת בחוזק, והוא מסובב את הטבעת בזריזות, ועושה תנועת היד בחזקה, ועל ידי זה הוא אוחז את עיניו על ידי שהוא מתחיל לשלוט על מוחו להראות לו מה שהוא מעונין לראות, וכמו שנראה לאדם הרואה כאילו הוא עושה משהו ולמעשה אינו עושה כלום.

והשלישי הוא הקוסם שבימינו, שאינו עושה שום תחבולה להשתלט על המוח של הרואה, וגם אינו אומר שעושה בכח עליון, אלא שהוא עושה מעשהו במהירות כמראה הבזק, ועל ידי זריזות הידים נראה כאילו נעשה משהו פלאי, ולדוגמא מסתיר שטר כסף בחולצתו, ואחר כך זורק ניר חלק בחלל האויר ומוציא בזריזות את הכסף מכתונתו, כאילו מהנייר נעשה כסף. כך שבעצם הוא לא עשה כלום לא כישוף ולא

אֶת הָעֵינִים, אָסוּר. וְעַל יְדֵי (פ)סֵפֶר יִצִּירָה, (פא)מִתָּר. אֶפְלוּ לַעֲשׂוֹת (פב)מַעֲשֵׂה (טור).
מִז (פג)מַעֲשֵׂה יְשׁוּדִים, (פד)אָסוּר. וַיֵּשׁ מִי שְׁמוֹתֵיר (פה)לְשָׁאֵל בָּהֶם עַל הַגִּנְיָבָה. חגה:

~~~ דעה ברורה ~~~

אחיזת עיניים, ורק על ידי זריזות התנועה נראה לנו הרואים שלא תפסו עינינו את כל מה שקורא לפניו כאילו עשה דבר פלא, וזה מותר, אלא כדי שלא יהיה איסור גניבת דעת הבריות, ושלא יחשבו הרואים שיש במעשים האלו ממש ויפסד שכלם (כמו שכתבו הרמב"ם והחינוך), לכן אם הקוסם אומר בפירוש, שכל מעשיו אינם בלט ובכישוף ואינם אלא תחבולות על ידי מהירות הידים, וכל שכן אם מראה להם אחד מהתחבולות האִיךָ היא נעשית, כך שיקבע בליבם שאין כאן שום דבר שיצא חוץ לגדרי הטבע, ואז גם אין גניבת דעת הבריות, ודאי יש להתיר (דברי יציב חלק י"ד סי' נז, בצל החכמה ח"ד סי' יג, תשובות והנהגות ח"א סי' תנה) אך למעשה יש מי שלא סמך על זה (שו"ת אגרות משה יו"ד ח"ד סי' יג מפני כבוד רבותינו הש"ך והב"ח).

(פ) ספר יצירה. והוא ספר לאברהם אבינו, והוא עמוק ופירושו ארוך (הכרוזי מאמר ד אות כה, קורא הדורות דף ל) אבל רש"י כתב (אויב כה, כג) שהקדוש ברוך הוא בבריאת העולם נסתכל בה וברא את העולם באותיותיהם כסדרם ומשקלן יצר כל היצורים כאשר כתוב בסוד ספר יצירה.

(פא) מותר. אפילו לכתחילה. והיינו שמצרף אותיות השם ברוך הוא שעל ידם נברא העולם (בית יוסף בשם רש"י) שהוא גדולתו של הקדוש ברוך הוא (טור בשם רב ישעיה). אבל צירוף שמות הטומאה נכון להחמיר, שהוא איסור תורה (בית יוסף).

(פב) מעשה. כי שמות הקודש הם, והשם יתברך נתן בהם כוח שיוכלו לפעול על ידיהם החסידים והנביאים, והפעל בהם מראה גדולתו וגבורתו של השם יתברך, וצריך להתעסק בהם בקדושה ובטהרה, וכל ההיתר הוא רק לצורך קדושת השם, או לצורך מצוה רבה, אשר לא נמצא זה בדורות הללו בעונותינו הרבים, ואי אפשר שננהוג בטהרה ובקדושה (לבוש והסכים עמו הש"ך סק"ח) ועון גדול הוא המשתמש בשמו יתברך על כן המונע יבורך (ש"ך שם. וראה בשו"ת מן השמים סי' ט שאוסר להשתמש בשמות, ובספר העיקרים מאמר א פ"ח כמה צריך המשתמש להיזהר שיהיה בקדושה ובטהרה ואם לא הרי זה כגונב טבעתו או כליו וחיתמו של מלך וחייב מיתה. ועיין בכנפי יונה לרבינו מנחם עזריה מפאנו ח"א פרק קי שהביא מעשה נורה שקרא עם כמה שהשתמשו בשמות כדי להינצל במדבר, וכן בשו"ת יכין ובוועז סי' קלה דף נד סוף ע"ג).

וכל זה הוא בהזכרת שמותיו יתברך וצירופיהם בפה, ואינו עניין לקבלה מעשית שהוא בכח השבעות מלאכי העשיה דוקא בהזכיר או בהכתב שמותיהם שהוא דבר מסוכן ותועלתו מפוקפק, ורק לראויים לכך, ובתנאים הנכונים, אין איסור להשתמש בשמות מסוג זה.

ובקבלה מעשית מצאנו בדברי רבינו האר"י הק' ז"ל ארבעה טעמים לאסור להשתמש בהם. א. כי כל פעולתה וכוחה דוקא בעולם העשיה התחתונה, המעורבבת מטוב ורע, ועל כורחו ידבק גם ברע, ובמקום להשיג טהרה ותועלת ישיג בלבול הדעת וטומאה והפסד. ב. כי אין מותר אלא לצדיק גמור, אבל מי שהוא בעל עבירות אפילו בשוגג שיוכלו המקטרגים להזכיר חטאו יענש. ג. כי אפילו הוא צדיק גמור, צריך קודם

שלחן ערוך

לה

(פו) וְכִי־לֹא בָּזָה. (בית יוסף והגהות מיומני פ"א מהלכות גזלה). וְעַל יְדֵי הַשָּׂעִיָּה שֶׁמִּשְׁפָּעֵי אוֹתָם עַל יְדֵי שְׁמוֹת, (פז) לֹא מִתְקִינִן בְּכָל עֲנָיִן, (בית יוסף ב"ק ר"י וְשֶׁם בְּהֵרָה ה"ל), מִכָּל מָקוֹם רַצְ הָעוֹסְקִים בָּזָה אֵינָן

~~~ דעה ברורה ~~~

להיטהר על ידי אפר פרה, ובלעדו ינזק. ד. שאין לנו ידיעה בזמנינו בטיב השמות והקמיעין ובסדרי פעולתם (כמבואר בעץ חיים שער מג פ"ב, ובשער המצות פרשת שמות, ובשער רוח הקודש דף יג ע"ב. וראה עוד בהקדמתו לשערי קדושה. ועיין עוד בארוכה בהקדמת ספר הפליאה, ולרדב"ז במגן אבות אות ו והביאו מהר"ם חגיז באלה המצוות מצוה תקיג, ובבית א-להים למב"ט שער היסודות פרק כ"ב, והרמ"ק בפרדס רימונים שער פרטי השמות שער כא פא, דף צו ע"ד כמה שהפליגו בחומר ההשתמשות בשמות קדושים וקבלה מעשית. אולם יש שכתבו להיפך, בהקדמת ספר רזיאל המלאך [שהוא חלק מספר סודי רזיא לרוקח] כתב המוציא לאור הרב אברהם בן אברהם דיין דק"ק אמסטערדם, שרק בספירת כתר אסור להשתמש אבל בשאר שמות מותר במקום צורך ובטהרה ועיין בארוכה בספר תמים תהיה אות כז-כח ולכן יתרחק מזה).

(פג) מעשה שדים. שמשביע את השדים ולא בשמות הקודש.

(פד) אסור. מפני שהוא בכלל מעשה כשפים (טור בשם הרמ"ה והר"ר ישעיה).

(פה) לשאול בהם על הגניבה. וכדומה כי אין מעשה שדים דומה למעשה כשפים כיון שאינו עושה מעשה (טור והביאו הש"ך סק"כ) או כי שהשאלה מהשדים היא על העבר מי הגנב וכדומה לכן מותר ורק מפני הסכנה לא טוב להשביע את השדים, אבל לשאול בכוכבים ששואל על העתיד אסור כי צריך להתהלך בתמימות (לבוש סעיף טז).

(פו) בירור הלכה: וכיוצא בזה.

א. ולכן מותר אפילו לחולה שאין בו סכנה להתרפאות על ידי היפנוזה [מאגניטיזירען] שעל ידי פעולה זו נעשה החולה כישן בלי הרגשה, ופושטים בו כוחות החומרים, ואומרים נפלאות (בנין ציון ח"א סי' טז) ויש אומרים שאין בה בכלל עניין כישוף (אגרות משה ח"ב סי' כט) כי היפנוזה זהו תהליך אשר המוח נמצא בידי שליטה מוחלטת, האדם המהפנט יכול לשלוט על המוח של האדם המהופנט ולגרום לו לבצע או להיזכר בדברים שונים. כמו כן אפשר גם ליצור חלום לאדם המהופנט, בכך שאתם מספרים לאט את פרטי החלום, אפשר להגיד כמעט כל דבר וזה יעבור אל מוחו של המהופנט.

והנה יש 2 שיטות כיצד מהפנטים. שיטה ראשונה המהפנט מתלחל בשעון כיס מול עיניו של האדם וגורם לו להתמקד רק בשעון ולהתעלם מכל השאר כאשר המטופל מתמקד בשעון המהפנט מדבר אליו בקול שקט ורגוע וגורם לו להירגע. שיטה שניה בשיטה זאת האדם שמהפנטים צריך לשבת על כורסא או על משהו נוח אחר בצורה הכי נוחה לו בעיניים עצומות ולהירגע בשקט למשך דקה ושתיים. לאחר מכן המהפנט מתחיל לדבר אליו, כאן יש כמה דרכים, ניתן להגיד לו לדמיין פח גדול, לראות אותו נפתח ולזרוק פנימה את כל המחשבות. אפשר גם להגיד שידמיין צורה כלשהי בחשכה מוחלטת ולהתמקד בה וישכח מכל דבר אחר שיש בראשו. עכשיו צריך לדבר אליו בקול שקט, לאט וברור. להגיד לו להתחיל לשחרר את הערירים, בהתחלה להגיד שישחרר את ערירי הפנים... לאחר מכן הצוואר הכתפיים... הידיים... הבטן... הרגליים... כל חלק בגוף צריך להיות משוחרר ורגוע. המהפנט צריך להגיד שיקשיב רק לו ויתעלם מרעשים וקולות סובבים, המהפנט תמיד צריך להמשיך להגיד לו שהוא הופך לרגוע ורדום יותר ויותר. ואחרי שהצלחתם לגרום לו להיות משוחרר ורגוע וראשו נקי ממחשבות לחלוטין אתם יכולים להתחיל להגיד לו דברים. ניתן להגיד לו להיזכר במשהו מסוים בכך שנותנים לו פרטים מספיקים על האירוע (מתי, איפה וכדומה)

~~~ דעה ברורה ~~~

והכל תחת היפנוט, לאחר שהוא כבר מהופנט. כמו כן ניתן להגיד לו להתנהג אחרת, לגרום לו לשכוח משהו או להגיד שיאהב משהו או משהו. כך גם לנסות ליצור חלום.

כאשר יוצרים חלום צריך רק להגיד את השם של המקום (הר, יער, מסעדה וכו'), צריך לתת לאדם לדמיין בעצמו איך נראה כל מקום ולתת לו זמן לדמיין את זה. לאחר זאת אתם ממשיכים להגיד לו לאן הוא הולך, מה הוא רואה ואת מי הוא פוגש. חשוב ביותר שכל התהליך יהיה כשהעניים שלו יהיו סגורות).

ב. שיטות גופניות: עיסויים שונים, שיאטסו [נקודות בגוף שעוזרות לגוף כשלוחצים עליהם לצאת ממחלות], דיקור סיני [על ידי מחטים דקים באזור המרדיאנים שהם נקודות בגוף ששם מתרכזות האנרגיות בגוף וכן באזור העצבים, ועל ידי המחטים משתחררת ראקציה חשמלית הגורמת להמשך זרימת הדם], אקופרוסורה [נקודות לחץ], רפלקסולוגיה [מבוסס על כך שכל חלקי הגוף מיוצגים בכף הרגל], צמחי מרפא, ארומתרפיה [עיסוי עם שמנים, העובד ברמת תדר אנרגית המאזנת את הגוף] נטורפטיה [תזונה ובדיקות מעבדה, ועוד], הומיאופטיה, מגנטו תראפיה [ריפוי על ידי סוגי מגנט, שמניחים על היד או הכתף ועוזר לכאבים], מוסקסיבציה [מוקסו- חומר כמו נר שמניחים אותו על נקודות מסוימות בגוף ולמעלה מדליקים אש והחום של האש והריח נכנס לגוף ועוזר לכמה רפואות], אירידיוולוגיה [אבחון דרך קשתית העין], פרחי באך, קריאת אאורה [אנרגיה שנמצאת מסביב לגוף האדם, שעל פי צבעיו אפשר לאבחן את מצבו הגופני והנפשי של האדם. ולאחר חסימות אנרגטיות המפרות את איזונו ההרמוני] שיטות גופניות אלו מותרות ואין בהם לא איסור עבודה זרה ולא איסור כישוף או מעלה באוב וקסמים.

ג. שיטות פסיכולוגיות: ביו אנרביה [שחרור חסימות רגשית בעזרת שחרור האנרגיה בגוף, על ידי מגע, נשימה מודרכת, ותנועת הדמיה] מדיטציה [התנסות פנימית, מודעות עצמית, וריכוז מחשבה] יוגה [תרגילי הרגעה], אומארפטיה [נגיעה עם היד במוח או ברגל ועל ידי זה מעביר אנרגיה לגוף] ויפסאנה [ימי התבודדות ושתיקה והקשבה לנקודת המתח בגוף] שימה פסיכולוגיות זו מותרות ואין בה לא איסור עבודה זרה ולא איסור כישוף או מעלה באוב וקסמים.

ד. שיטה מיסטיות ומטיפוסות: הילינג. פיתוח יכולת להתחבר בקשר אנרגטי טהור עם אנרגיות קוסמיות מגוונות כדי להפיק הנאה, עצמה ובריאת גופנית ונפשית. אותה אנרגיה הזורמת בגוף מחברת בין גוף לנפש, וכל המחלות הן ביטוי לחסימות בדבר האנרגיה, ולכן יש ללמוד בעזרת תרגילים איך להזרים בחופשיות את האנרגיה דרך תעלותיה, גם שיטה זו מותרות ואין בה לא איסור עבודה זרה ולא איסור כישוף או מעלה באוב וקסמים.

ה. רייקי - הטיפול בו כפי שהוא ידוע בעולם אסור.

ורייקי פירושו ביפאנית ריי - חסר גבולות, קיי - אנרגיית החיים הזורמת בכל היצורים, והם מאמינים שכל דבר נברא בעולם יש לו כוח אלוקי עצמי, והוא מהווה את עצמו ומעמיד ומנהיג את עצמו, רחמנא לצלן. ועל פי שיטה זו מי שלומד את השיטה מטענים עליו אנרגיה מסוימת שקיבלו איש מפי איש עד לכומר מסויים [ויש בה גם עניין מעלה באוב, ואין כאן מקומו לפרט], והוא מעבירה אחר כך לגוף המטופל בדרך של מגע רפואי אנרגטי.

~~~ דעה ברורה ~~~

והטיפול מתבצע על ידי הנחת ידיים על אברי הגוף או קרוב להם ועל המרכזים האנרגטיים, שם מזרימים את אנרגיית החיים. גם ניתן למפל מרחוק בלי נוכחות קרובה למטופל, ובתנאי שיוודעים את שמו המלא ומיקומו המדויק. נעזרים בסמלים המשורמטים בתנועות ידיים, יחד עם ויזואליזציה שלהן בצבע סגול, באמצעות העין השלישית היא עין הרוח. סמלים אלה הינם קודים אנרגטיים שתומכים בתיעול אנרגית החיים בצורה הכי יעילה, אלה סמלים טיבטיים בשפה הסנסקריט העתיקה, והסמלים נחשבים כסודיים, ולפני כמאה וחמישים שנה גילה ראש אוניברסיטה נוצרי ביפן את שיטת הרייקי במנזר בודהיסטי בכתבים של תלמידו המקום. ולדעתם סיבת כל המחלות הוא חוסר איזון באנרגיית החיים של האדם. ובטיפול מכניסים אנרגיה לכל חלקי הגוף, והמטפל הוא הצינור להעביר את האנרגיה למטופל, כאשר הוא ממקם את קצה לשונו בחיך בצורה מדויקת.

ו. קנסיולוגיה או מח אחד, [Kinesiology] - מותרת. כי היא בנויה על פלאי פיזיולוגיה שהיא המדע העוסק בחקר התפקוד המכני, הפיזי והביו כימי של גוף האדם ושאר יצורים חיים, כמו בעת האכילה על ידי מחינת השיניים יש תהליך של ויסות רירי הפה, ואחר כך בתהליך העיכול ויסות מיצי קיבה. ועל דרך זה בכל תהליך לחץ והלם שעובר על האדם, מתרחשת גם איזון שהיא פעולה פיזיולוגית, והיא מערכת תגובה של הגוף למקרה שאירע לו. וזוהי תורת התנועה שבעזרת השרירים הקצרים מגלים חסימות אנרגטיות בגוף, כי כאשר אדם נכנס למתח המוח שולח דם ואנרגיה לשרירים הארוכים ונוצר מצב שהשרירים הקצרים [לדוגמא שרירי היד] נעשים חסרי אנרגיה [חסימה אנרגטית RILCHT AND FIGHT] אופן הפעולה שנותנים למטופל גירוי מילולי על ידי שעוואלים אותו שאלות או גירוי אחר כמו שמראים לו איזה צבע שקשור לנושא ובודקים בתוך כך את השריר הקצר אם יש בו איזושהו חולשה בעת הגירוי, אם נמצא כי השריר חלש סימן שיש כאן איזה מתח שלילי שאינו רצוי, ואם נמצא כי השריר עומד איתן וחזק הרי שיש כאן מתח חיובי ורצוי. ולדוגמא אם ישאל אדם שעמו אברהם מה שמו, אם הנשאל יענה את האמת שקוראים לו אברהם השריר הקצר ישאר חזק ולא יזוז, ואם ישקר ויענה בשם אחר השריר הקצר יזוז, והוא בדוק ומנוסה.

מטרת הקנסיולוגיה להגיע למתח השלילי לזהות אותו ולפרקו על ידי דרכים מסוימות [בשפה מקצועית נטרול NUTRAL] ולהביאו למצב התחלתי ללא שום תופעה שלילית שהמתח מפעם עדיין משפיע על האדם.

והיא מבוססת על הבאת התת מודע שבאדם למודע, תוך התבססות על עיקרו היאן והיאנג, ועל ארבעת המודים [מוד - דבר שאדם מביט בו במודעות, כלומר שהוא מביע ידיעה ברורה באותו עניין, ואותה הידיעה מתחלקת לארבעה סוגים] המוד המבני, המוד התזונתי [אקולוגי] המוד הרגשי, והמוד האנרגטי [החשמלי], שאם רוצים אפשר לראות בהם את המקבילה לחמשת היסודות אדמה, עץ, מים, אש, אוויר.

המוח של האדם זוכר כל מראומה ומנסה לשמור עליו שלא יחווה אותה פעם נוספת, ולכן זה יכול להיות התחום המבנה - כמו קיבעון במערכת העיכול [מעיים עצלות] בתחום התזונה

~~~ דעה ברורה ~~~

כמו אלרגיה למזון מסוים בתחום הרגשי יכול להיווצר דאגת יתר, ובתחות האנרגטי [תחום החשמל] יכול להיווצר חוסר כוח לפעולות מסוימות.

על מנת לשנות את תפיסת העולם יש צורך לגרום למוח לעבוד בצורה מוצלבת המערבת את כל החושים ועל ידי כך היא מנטרלת את המתח השלילי, כך שהמוח יזכור את האירוע ללא התערבות רגשית שמשנה את דפוסי החיים.

הטיפול הוא עם הצגת הבעיה למטפל, ודרך שריר פרק כף היד בוחרים את הבעיה שעליה יתמקד הטיפול, וזה על ידי שבדקים את אחוזי המטח השלילי כאשר מציגים את הבעיה, ולאחר מכן בודקים היכן היא יושבת האם בתחום בתת מודע או בתחום הגוף, ובודקים באיזה מוד האדם מעדיף לקבל את הניטרול, וקובעים את הטיפול בעזרת מפות חשיבה.

הנה באמצעות בדיקת שרירים ידנית נבדק מקום חסימות האנרגיה אצל האדם, שפועלת על מחזור הדם דרך רפלקסים [המוח משחרר רפלקס על כל דבר ששומע או רואה וזה מתבטא במתח הנמצא על השרירים, וכדוגמה שהובאה בתחילה שאם יענה אמת יעמוד השריר חזק וכאשר ישקר יעשה השריר רפוי, ואותם נקודות עצבים של כלי הדם מאפשרות באמצעות רפלקסים לאזן את מחזור הדם, ועל ידי מגע במקומות העצביים נמנע חוסר האיזון הקיים בשריר וחוזרת להיות בה זרימת דם יציבה.

ואין כאן גם לא שאלה על עתידות כי השאלות שהמטפל שואל זה על אותו הדבר המעיק על המטופל, ואינו דומה לשאלת מקל המובא ברמב"ם ששואל במקל על עתידות.

ועל ידי זרימת דם תקינה מערכת הגוף בונה לעצמה איזה שהוא התמודדות פנימית עם הבעיה להחזיר לעצמו את פעולת השריר וזרימת הדם למקומה ואז המטפל יעשה למטופל איזה עיסוי כדי שהפעולה תשאר.

ולפי כל הנ"ל שיטת הטיפול אפילו אם נאמר שמקורה בעבודה זרה אין איסור כלל כיון שכהיום זה שיטה רפואית ואין הם חושבים כלל על עבודה זרה, וגם אין אמירות ולחשים כלל, ואם מפעם לפעם יש למטפל איזה ציון דרך שאומר למטופל לומר אותם העת הטיפול, כל אלו הם אמירות הקשורות לאותה בעיה רפואית או נפשית בה הוא מטפל, והם דברים המובנים למי שאומרם, ובודאי שהם מותרים, ובפרט שאינו אומר דברים על עתידות כלל אלא דרך טבעית המבררת היכן יש לחץ נפשי על גוף האדם, ומה החילוק בין אם מספר את הכאב בפיו או על ידי רמזים בגופו ממש.

והאימרות יאן [חיות פנימית] ויאנג [חיות חיצונית] כלומר שיש חילוק בין החיצון לפנימי, לעצם הטיפול גם אם לא יאמרם עדיין יועיל הטיפול ולכן אינם כלום ומכל מקום מאחר ומילים אלו לקוחים מתוך אמונות מפלות לכן יש להחמיר ולהשמיט את המושגים הללו במהלך הטיפול, ויכול במקומם המטפל לומר בעייתך נובעת משורש החיות הפנימית או לחילופין מהחיות החיצונית, ולא להשתמש בשמות שמקורם בגויים, ולכן הרוצה להתרפאות הזה ילך אצל רופא כשר ויבוא לו רפואה [נעתק מקובץ פעמי יעקב סח עמוד קי מאמרו של הרב שמואל יצחק רוזנבלט מו"צ בבני ברק].

(פז) יש מתירים בכל עניין. והפרי חדש (בליקוטים) אסר וכתב שהם בכלל מה שאמרו (ברמ"א ס' רמו סעיף כא) ודאשתמש בתגא חלף, ויש אומרים שזהו המשתמש בשמות. ויש

שלחן ערוך

לט

נִפְטָרִים מִקֶּסֶם בְּפֶלֶס, עַל כֵּן שָׁמַר נִפְשׁוֹ (פח) וְיָרַח (פט) מִקֶּסֶם (מִשְׁלֵי כב, ה) (בית יוסף). יִזְ הַנְּזֻהִים
לְעֶרְךָ שֶׁלֹּחַן עִם מִינֵי מִאֲכָל בְּלִיל הַמִּילָה וְאוֹמְרִים שְׁחֹא לְמִזֵּל הַתִּינוּק, (צ) אֲסוּר
וְעַיִן לְעֵיל סוֹף (צא) סִימָן קע"ח. יח לְקַטֵּר הַבֵּית בְּעֶשֶׂב שֵׁשׁ לוֹ רֵיחַ טוֹב, יֵשׁ מִי
שְׁאוּמֵר, אֵלָּא אִם בֵּן עוֹשֶׂה בֵּן (צב) בְּיָדֵי לְהַסִּיר רֵיחַ רַע. יט הַמְקַטֵּר לְשֹׁד לְחֶבְרוֹ

~~~ דעה ברורה ~~~

אומרים שדווקא בשבעה שמות שאינם נמחקין אסור אם כותב רק השמות אבל אם
כותב השמות בשילוב אותיות אחרות קיל יותר (כתבי הדעת קדושים הביאם בדעת תורה סי' רמו סעיף
כא, והובא שם בדעה ברורה ד"ה המשתמש).

(פח) ירחק מהם. ויש מי שחילק בין שדים ימיניים ויהודאין שמותר להשתמש בהם
וכדעת המתירים, ובין שדים מהסטרא אחרא שאסור להזדקק להם, ויש אופנים
שעובר משום כישוף ועבודה זרה, ואפילו בשדים הימיניים הנטפל עמהם קרוב שיוזק,
ושומר נפשו ירחק מהם (תשובת בעל היכל הברכה בנדפס בספר זכרון דברים ח"ב).

(פט) מהם. ולכן כתב הלבוש (באר"ח סי' תקפד) שלא ישביעו החזנים את המלאכים להיות
בעזרתם להתפלל בקול רם ונעים וחזק, ורוב הסכנה עומדת למי שמשנה נקודה אחת
מהשמות שאין אנו בקיאים בהם. ויאמר את היהי רצון בלי הזכרת שם המלאכים
(מנורת המאור נר שני כלל ט פרק ב) ואפילו יש לפניו ספר שכתוב בו שמות המלאכים לא יוציאם
בפיו שיש סכנה אם יחליף או יחסר או בצורת הניקוד ועוד. ולכן גם במוצאי שבת לא
יאמת מה שכמה נהגו לומר לשר של שכחה כי חשש ההפסד גדול מהרווח. ומכל
מקום הלחש שכתב החיד"א במורה לאצבע המתחיל משביענא אני עליכם מן כל עינא
בישא וכו' מותר לאומרו כיון שהחיד"א קבעו בדפוס וגם שלא נזכר בו שמות
המלאכים ולא שמות שרי מעלה (שדי חמד אות ה מערכת השבעות אות לט).

(צ) אסור. וזה בכלל העורכים לגד שולחן.

(צא) סימן קע"ח. סעיף ג, שכתב בהגה דין זה שאסור לערוך שולחן, וביאר שם הש"ך
(סק"ו) שהאסור הוא דוקא כשאין אוכלים ממנו. אבל לערוך מיטה למזל התינוק מותר
(הרמ"א שם). ולהביא פת שלימה על השולחן בליל שבת לצורך סעודת שבת נחלקו
הפוסקים (עיין בדעה ברורה שם).

(צב) כדי להסיר ריח רע. או שעושה לתענוג (עבודת אהרן [פיינזילבר] בחלק בספר נכתבים על מסכת
נדרים סק"ז דף קא ע"ב) או להעביר ריח עיפוש האוויר (תשובת הרדב"ז סי' תה). ויש מי שפירש
שכוונת המחבר, לקטר הבית כשהוא פנוי שאין שם שום אדם ורוצים לעשן הבית
בעשב בטרם שיבואו לדור בתוכו, זהו דומה למקטר לשד, אם לא כשיש ריח רע, אבל
לקטר הבית סתם כשיש ריח טוב בעשב אסור אלא אם דרים בבית ואז אינו נחשב
מקטר הבית אלא עושה מוגמר (תשובה למוה"ר מאיר אריק זצ"ל והובאה בספר זיכרון למהר"י אברמסקי זצ"ל
עמוד ריז). וסיים והגם שהמחבר סתם ולא פירש מוכרחים אנו לומר כפירוש זה, כדי שלא יקשה מכמה משניות שמגמרים הבית
ביום טוב. וכן פירש במנחת יצחק ח"ד סי' פו) ויש מי שאומר שרק בעשבים אסור אבל בעצים מותר
(ברית כהונה השלם ח"ב מערכת קר"ף קטורת).

שלחן ערוך

וְלִכְפּוֹ לַעֲשׂוֹת (צג)רְצוֹנוֹ, (צד)חַיֵּב מְשׁוּם עוֹבֵד עֲבֹדַת כּוֹכָבִים. (צה)וְהַלּוּמֵד מִן הָאֱמֻנָּה, אֶפְלוּ דְבָרֵי תוֹרָה, חַיֵּב מִיתָה.

~~~ דעה ברורה ~~~

(צג) רצונו. אפילו שאין כוונתו לעבודה זרה אסור משום עבודה זרה.
 (צד) חייב משום עובד עבודת כוכבים. ויש אומרים שאינו בכלל עבודת כוכבים אלא בכלל בעל אוב (הגר"א סק"ל). ואם כן לדעת המחבר שהוא מומר לעבודת כוכבים דינו כמומר לכל התורה כולה כמבואר בסי' ג' ובסימן קיט, אבל לדעת כמה פוסקים שחייב משום בעל אוב אם כן דינו כמומר לדבר אחד (ש"ך סק"ב).
 (צה) והלומד מן האמגושי אפילו דברי תורה חייב מיתה. ונחלקו רב ושמואל האם הוא מכשף או מין האדוק בעבודה זרה ומגדף תמיד את ה' ומסית אנשים לעבודה זרה. ולהלכה חשש המחבר לשני הפירושים (בית יוסף). והש"ך (סק"ג) הראה מקום להתיר ללמוד ממכשף דברי תורה וענייני כישוף, כדי להבין ולהורות, ודוקא הלומד ממין לעבודה זרה אפילו דברי תורה חייב מיתה (וכן הוא דעת הגר"א סק"א). ולדעת הב"ח סתם מכשף מין הוא ואסור ללמוד ממנו להבין ולהורות אלא אם ידוע שאינו מין. ולעצי לבונה להיפך שסתם מכשף אינו מין ומותר ללמוד ממנו להבין ולהורות עד שנדע שהוא מין ואז אסור ללמוד ממנו.

ואלה יעמדו על הברכה שנדבו מהונם להדפסת הדעה ברורה

יעקב מנצר ביטוחים 02-537003

לעילוי נשמת

אביו הרה"ח ר' מנחם יהודה בן הר"ר אלעזר חיים ז"ל

ואמו מרת פנינה בת הר"ר יעקב ע"ה

הונצח על ידי ידידינו בנם הרה"ח ר' יעקב מנצר שליט"א

מעוניינים לשמוע על פרשת שבוע אמונה הלכות ענייני דינא וחידות ועוד

הכל בקו היהדות

במספר 0548516272

באישור גדולי ישראל ובפיקוח רבנים ובנשיאות האדמו"ר מפיאסצנא שליט"א

לשאלות הלכתיות - הערות - תרומות והנצחות: אשר הורוביץ.

רחוב אהליאב 34 י-ם.

פלפון 0573127341

דוא"ל asher7321@gmail.com בנק המזרחי סניף 417 חשבון 168880

כל הזכויות שמורות